

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Postavení zvířete v nové právní úpravě

Pavla Löffelmanová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra práva

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavla Löffelmanová

Hospodářská politika a správa

Název práce

Postavení zvířete v nové právní úpravě

Název anglicky

Animal position at new law adjustment

Cíle práce

Cílem teoretické části práce je zpracování komplexní právní problematiky postavení zvířat a v praktické části práce aplikace teoretických poznatků v praxi.

Metodika

1. – analýza prostudovaných podkladů teoretické části práce
- získání podkladů pro praktickou část práce
 - vyhodnocení získaných dat pro zpracování praktické části práce
 - sumarizace výsledků a jejich vyhodnocení

Doporučený rozsah práce

30 40 stran

Doporučené zdroje informací

Bauman, Zygmunt, Modernita a holocaust, Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, 2. vydání, ISBN: 978-80-7419-028-5

Další literatura po dohodě s vedoucí bakalářské práce.

Prchalová, Jana, Právní ochrana zvířat, Praha: Linde, 2009, ISBN: 978-80-7201-763-8

Stejskal, Vojtěch, Leskovjan, Martin, Člověk a zvíře v zajetí či v péči? Praha: Vodnář, 2010, ISBN: 978-80-87146-33-0

www.novy-obcansky-zakonik.cz

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

JUDr. Jana Borská

Elektronicky schváleno dne 25. 8. 2014

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 18. 02. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Postavení zvířete v nové právní úpravě" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12.3.2015

Pavla Löffelmanová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce paní JUDr. Janě Borské za odborné vedení, mnoho cenných rad a připomínek k bakalářské práci, mamince, sestře za oporu při studiu i v životě a v neposlední řadě manželovi za nekonečnou trpělivost.

Postavení zvířete v nové právní úpravě

Animal position at a new law adjustment

Souhrn

Tato bakalářská práce podává ucelený přehled o novém postavení zvířete v právním řádu České republiky. Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je zaměřena na sjednocení a uspořádání výkladu legislativy a odborné literatury týkající se změny postavení zvířete v soukromém právu, postavení zvířete ve veřejném právu a postavení zvířete ve vybraných zemích Evropské Unie a Evropy. Na teoretickou část navazuje část praktická, pro kterou bylo použito dotazníkové šetření, které mělo zjistit, jaký postoj chová veřejnost ke zvířatům a nakolik je informována o novém právním postavení zvířete. Závěr bakalářské práce se věnuje shrnutí teoretických poznatků, vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření a charakterizuje vybranou problematiku právního postavení zvířete.

Summary

This thesis gives a comprehensive overview of a new animal standing in the legal order of the Czech Republic. The work is divided into two parts: theoretical and practical. The theoretical part is aimed to unify and organize the interpretation of legislation and literature related to changes in the position of the animal in private law, animal standing in public law and the position of the animal in selected countries of the European Union and Europe. The theoretical part is followed by a practical part, which was used for the survey, which was to find out what attitude the public has to animals and how well informed about the new legal status of the animal. Conclusion The work is devoted to a summary of theoretical knowledge, evaluation of survey results and describes selected issues of the legal status of the animal.

Klíčová slova: druh, chov, kategorie, majitel, ochrana, právo, prodej, týrání, zákon, zvíře

Keywords: species, breeding, category, owner, protection, law, sales, abuse, law, animal

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3. Postavení zvířete ve veřejném a soukromém právu	15
3.1 Zvíře ve veřejném právu	15
3.1.1 Definice pojmů užívaných v právních předpisech veřejného práva	16
3.1.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání.....	17
3.1.3 Trestní zákoník	18
3.2 Zvíře v soukromém právu	19
3.2.1 Všeobecný zákoník občanský – časový exkurz.....	19
3.2.2 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.....	20
3.2.3. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.	21
3.2.3.1 Postavení zvířete v NOZ	21
3.2.3.2 Kategorizace zvířat v NOZ.....	23
3.2.3.3 Regulace zvířat.....	24
3.2.3.4 Vlastnické právo ke zvířeti	24
3.2.3.5 Nález zvířete	26
3.2.3.6 Škoda způsobená zvířetem	27
3.2.3.7 Náhrada při poranění zvířete.....	28
3.2.3.8 Ostatní ustanovení dotýkající se zvířat.....	29
Exekuce zvířete.....	29
Koupě a prodej.....	29
Reklamace a vrácení zvířete.....	30
Zvíře v nájemní smlouvě.....	30
Zabavení zvířete veterinárním ošetřovatelem	31
3.3 Zvíře v mezinárodním právu	32
3.3.1 Ochrana zvířete v mezinárodním právu	32
3.3.2 Postavení zvířete ve vybraných zahraničních právních úpravách	34
Slovensko	34

Německo	35
Švýcarsko	35
Itálie	36
Rakousko.....	36
4. Postavení zvířete a veřejnost	37
4.1 Dotazníkové šetření	38
4.1.1. Výsledky dotazníkového šetření.....	38
Graf č. 1: Věková kategorie respondentů.....	38
Graf č. 2: Máte nějaké zvíře?	39
Graf č. 3: A jaké?.....	40
Graf č. 4: Považujete ho za právoplatného člena rodiny?.....	41
Graf č. 5: Považujete zvíře za věc?.....	42
Graf č. 6: Myslíte si, že lidé pocítují bolest a utrpení odlišně než zvířata?	43
Graf č. 7: Zvíře je podle nového Občanského zákoníku:.....	44
Graf č. 8: Pokud nalezneme zvíře, které očividně mělo vlastníka nebo je opuštěné, tak:	45
Graf č. 9: Pokud zvíře způsobí škodu třetí osobě, hradí ji:	46
Graf č. 10: Kdo hradí veterinární ošetření poranění zvířete (např. psa srazí auto, cizí pes pokouše psa):.....	47
Graf č. 11: Může Vám veterinární ošetřovatel zabavit zvíře v případě neuhrazení péče za zvíře?	48
4.1.2. Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření	49
Graf č. 12: Situace domácích mazlíčků v EU	49
5. Závěr	52
6. Seznam použitých zdrojů	55
6.1 Knižní zdroje	55
6.2 Právní předpisy	55
6.3 Elektronické zdroje	56
6.4 Ostatní zdroje	57
6.5 Seznam grafů.....	58
7. Přílohy	59
Dotazník.....	59

Seznam zkratek

CITES	Convention on International Trade in Endangered Species
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
NOZ	nový Občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
OZ	Občanský zákoník
Sb.	Sbírka
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
VDPZ	Všeobecná deklarace práv zvířat
VZO	Všeobecný občanský zákoník

1. Úvod

„Všechny bytosti mají stejnou duši, i když tělem se navzájem liší.“ Hippokrates

Historie vztahu člověka a zvířete sahá hluboko do dávné minulosti, ještě když člověk dobýval území a měl strach a respekt před většinou zvířat žijících v té době. Byl to on, kdo byl tím slabším. Postupem času se role obrátily díky rozumových schopnostem člověka. Nejenže se zdokonalovala výroba nástrojů a zbraní, ale i komunikace mezi členy společenství, což mělo velký vliv při lovu, který se stal organizovaným. Postupně se člověk stal z ohroženého tvora tím, kdo naopak může ohrožovat. Divoká zvířata domestikoval a utvářel podmínky tak, aby mu tato zvířata sloužila jako tažná síla či jako dopravní prostředek. Právě domestikace zvířat byla jedním z rozhodujících historických mezníků ve vývoji vztahu člověka a zvířete. Nejen, že zvířata zajišťovala základní fyziologické potřeby člověka jako potřebu nasytit se či zahřát pomocí kožešin a kůží z oněch zvířat, ale především získal věrného společníka, který ho provází až do současnosti.

Postavení zvířat se měnilo i v závislosti na náboženské víře, kdy některá zvířata byla zatracována (v Židovském a Islámském náboženství), jiná naopak uctívána (v Buddhismu, Hinduismu). Moderní filozofové se snažili ukázat, že rozdíl mezi člověkem a zvířetem není natolik zásadní, aby i zvířata neměla právo na plnohodnotný život. Přesto po dlouhou dobu bylo zvíře pouze majetkem, věcí a hračkou, se kterou si člověk mohl dělat, co chtěl a hrozila mu jen velmi nízká pokuta či odsouzení veřejností.

Až nástupem 21. století si člověk plně uvědomil, že zvíře není pouze majetek, je to především tvor, který si zaslouží péči a lásku jako jakákoliv živá bytost. Mnoho zemí má ochranu zvířat zabudovanou v Ústavě. OSN, celosvětově uznávaná organizace, se snaží pomoci této problematice a navrhla Všeobecnou deklaraci na ochranu zvířat, která by zajišťovala zvířatům obdobné práva jako Všeobecná deklarace lidských práv po celém světě.

U nás je hlavním nástrojem na ochranu zvířat proti týrání zákon č. 246/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jež byl několikrát upravován a novelizován. Ochrana zvířat je u nás zajištěna jak státními, tak nestátními organizacemi. Jedná se o velmi obsáhlé téma, které je opomíjené a široká veřejnost má často odlišné názory. Od 1. ledna 2010 se zvyšují sazby za týrání zvířat a také se jako týrání zvířat považuje nedostatečná péče o zvíře díky novému trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb. V rámci ochrany zvířat žijících v lidské péči je

kladen největší důraz na zajištění příznivých životních podmínek člověkem (welfare), kdežto u volně žijících živočichů je základním požadavkem zachovat pro ně v dostatečné míře životní prostor.

Největší a nejzásadnější změnu však přinesl rok 2014, kdy dnem 1. 1. 2014 nabyl účinnosti nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., který na zvíře nepohlíží jako na věc, ale již jako na živého a cítícího tvora.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bude zpracování komplexní právní problematiky postavení zvířete v novém právním řádu České republiky, porovnání změn původní a současné právní úpravy postavení zvířete platné na našem území.

Dalším cílem bude zpracovat ucelený přehled postavení zvířete ve veřejném a soukromém právu, se zaměřením na novou právní úpravu postavení zvířete, zejména v občanském zákoníku v kontrastu s veřejnoprávní úpravou dané problematiky a dále ujasnění nového postavení zvířete v konkrétních situacích běžného života.

Dílčím cílem bude srovnání a vyspělost současných právních předpisů České republiky s okolními zeměmi Evropské Unie a Evropy, jimiž se nový občanský zákoník značně inspiroval.

V praktické části bakalářské práce bude hlavním cílem zjistit, posoudit a shrnout informovanost veřejnosti o novém postavení zvířete v právním řádu, jak by se veřejnost zachovala v řešení situací související se zvířetem a vztah veřejnosti ke zvířeti jako takovému.

2.2 Metodika

Pro teoretickou část práce bude použita metoda sběru sekundárních dat. Před samotným zpracováním práce bude nezbytné shromáždit vhodné podklady, především odborné knihy, publikace a internetové zdroje, týkající se tématu postavení zvířete a chápání zvířete jako takového.

V rámci historie NOZ a podobnosti v některých ustanoveních bude zmíněn Všeobecný zákoník občanský, jako hlavní zdroj bude využit nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., účinný od 1. 1. 2014, který upravuje zažitá ustanovení a obsahuje mnoho nových ustanovení týkajících se tématu, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, publikace *Ochrana zvířat v právu* od Hany Müllerové, *Právní ochrana zvířat* od Jany Prechalové. Nedílnou součástí práce bude studium mezinárodních úmluv a dokumentů dané problematiky. Mimo tyto zdroje bude čerpáno z webových stránek www.epravo.cz, www.equichannel.cz, www.narodniregistr.cz, www.obczan.cz, www.pesweb.cz a

internetových stránek obsahujících jednotlivé zákony a právní předpisy v aktuálním i původním znění.

Po shromáždění materiálů budou jednotlivé zdroje důkladně prostudovány a bude analyzována jejich užitečnost pro jednotlivé kapitoly práce.

Práce z hlediska vnitřní struktury bude rozdělena do 7 kapitol. První kapitola bude úvodem do celé práce. Ve druhé kapitole budou popsány cíle práce a metodika práce, tedy jak bylo při vypracování práce postupováno.

Třetí kapitola bude zaměřena na postavení zvířete ve veřejném a soukromém právu v České republice. Nejprve bude určeno postavení zvířete ve veřejném právu, následně budou definovány pojmy užívané v právních předpisech veřejného práva. Důležitou částí bude vymezení postavení zvířete v zákoně na ochranu proti týrání a v trestním zákoníku vzhledem k absenci právního postavení zvířete v soukromém právu do počátku účinnosti nového Občanského zákoníku v České republice. Následně bude stručně formulováno postavení zvířete v soukromém právu a to v souvislosti se Všeobecným zákoníkem občanským a Občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. Stěžejní částí práce bude získání přehledu postavení zvířete v novém Občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. V první části přehledu bude vymezeno samostatné právní postavení zvířete v právním řádu oproti Občanskému zákoníku č. 40/1964, podrobná kategorizace zvířat a regulace zvířat. V následující části bude práce zaměřena na vlastnické právo zvířete, bude popsán nález zvířete a s tím související skutečnosti, náhrada za poranění zvířete škůdcem a náhrada za škodu způsobenou zvířetem, okrajově práce nastíní ostatní ustanovení dotýkající se zvířat jako zadržení veterinárním ošetřovatelem, skutečnostmi v případě koupě, prodeje a reklamace zvířete, exekuce a v neposlední řadě nově možnosti mít zvíře v nájemním vztahu ze zákona. Závěrečná část kapitoly bude zaměřena na postavení zvířete v mezinárodním právu, kde bude znázorněn stručný přehled o postavení zvířete ve vybraných zemích Evropské unie a Evropy, na základě kterých se inspirovala legislativa ohledně postavení zvířete i u nás.

Ve čtvrté kapitole bude vyhodnoceno dotazníkové šetření. Vlastní praktická část práce bude mít podobu empirického šetření. Jako základní metodický aparát bude použit standardizovaný dotazník. Samotné šetření bude probíhat metodou nahodilého výběru respondentů se snahou o co nejrepresentativnější vzorek. Všem dotazovaným respondentům bude zachována anonymita. Dotazníky budou v elektronické podobě

rozmístěny v časovém horizontu (přibližně 3 týdny) na internetovém portále www.vyplnto.cz, kde budou přístupné široké veřejnosti. Pro dostatečnou vypovídající hodnotu bude nutné získat alespoň sto respondentů, proto bude odkaz na dotazníkové šetření umístěn na různých webových serverech a sociálních sítích. Dále bude na dotazníkové šetření upozorněno formou letáčků v obchodech, na poštách a v obchodech s chovatelskými potřebami a zvířaty. Tento postup by mohl zajistit vyšší počet respondentů ke zjištění dat pro následné vyhodnocení. Vzhledem k rozsahu a hloubce zkoumání postavení zvířete bude zvoleno celkem 13 otázek, z toho 2 identifikační (zjišťující věk a pohlaví respondenta), 10 otázek uzavřených a 1 otázka otevřená. Součástí dotazníku bude krátký průvodní dopis, který respondentům srozumitelně objasní účel dotazníkového šetření. Při vyhodnocování výsledků dotazníkového šetření a při formulaci závěrů práce bude použita metoda analýzy včetně grafického znázornění výsledků.

V páté kapitole bude závěr, kde budou shrnuty stěžejní poznatky celé práce, tedy jak z části praktické, tak teoretické. Dále bude nastíněno vlastní doporučení na úpravy či změny legislativy.

Poslední dvě kapitoly budou tvořit seznam použité literatury, zdrojů a příloh.

3. Postavení zvířete ve veřejném a soukromém právu

Zvíře má zvláštní postavení v právním řádu ve všech moderních zemích. Zvíře může být předmětem soukromoprávních vztahů a je tak bližší ve svém postavení věci, ale zároveň je stále živým tvorem schopným vnímat bolest, utrpení, a proto je důležité a nutné mu vždy zajistit ochranu a péči. V normách soukromého práva se upravuje obecně právní postavení zvířete. Zvíře nemůže být subjektem práv a v právních vztazích je tedy vždy jejich předmětem. K zajištění potřebné péče při řešení soukromoprávních vztahů se využívá veřejného práva, které působí v těchto případech jako regulativ. Mimo to veřejné právo se použije i tehdy, kdy zvíře či živočich nejsou předmětem právního vztahu, přesto si zaslouží ochranu jako živí tvorové. K ucelenému pohledu na řešení dané problematiky je nutné vycházet z právní úpravy soukromého i veřejného práva.

Cílem veřejného práva je zajištění realizace veřejného zájmu, mezi které patří zájem na ochraně zvířat a to především ukládáním právních povinností, bez ohledu na vůli adresáta, kdy nositel povinnosti je v podřízeném postavení oproti orgánu veřejné správy, jako druhému subjektu právního vztahu. V soukromém právu je účastník právního vztahu v rovném postavení, změna právních vztahů je do určité míry závislá na jejich vůli a cílem soukromého práva je spíše vymezení rámce a mantinelů pro jinak svobodné chování subjektu.¹

Pravidla stanovená z oblasti veřejného práva na ochranu zvířat mají přednost před smluvní svobodou subjektů soukromoprávních vztahů. Soukromé právo je však určující z hlediska zkoumání dané právní úpravy postavení zvířete.

3.1 Zvíře ve veřejném právu

Za základ veřejného práva lze považovat zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (poslední novela vyhlášena zákonem č. 359/2012 Sb., na ochranu zvířat proti týrání). Působnost tohoto zákona je mnohem širší než jen vlastní ochrana proti týrání. Kromě zákazu týrání vymezuje a upravuje množství právních povinností při činnostech jako nakládání se zvířaty při přepravě, pokusech se zvířaty, usmrcování zvířat, chov hospodářských zvířat či povinnosti chovatele při zájmovém

¹ MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako objekt právních vztahů* [online]. 2010 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_%284342%29.pdf

chovu. Právní vztahy, kde je objektem zvíře, upravují i další právní předpisy z oblasti veřejného práva. Jde například o zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (veterinární zákon), zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů či nařízení Rady č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, v platném znění, a jiné.²

Pokud normy veřejného práva upravují právní vztahy týkající se zvířat, činí tak především s cílem ochránit zvířata, jež jsou veřejným zájmem. Jedná se zejména o protiprávní a nesprávné chování člověka vůči zvířatům. Právo nedosahuje podmínky na zabezpečení prožívat život zvířat k jejich spokojenosti, avšak chrání zvířata před nejméně výraznějšími formami utrpení a týrání.

3.1.1 Definice pojmů užívaných v právních předpisech veřejného práva

Ve veřejnoprávních předpisech se vyskytuje mnoho výrazů související s pojmem zvíře. Pojem zvíře je definován v § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb. takto: *“Zvířetem se rozumí každý živý obratlovec, kromě člověka, včetně volně žijícího zvířecího jedince a jeho samostatného života schopné formy, nikoliv však plod nebo embryo.”* Tato definice byla rozšířena i na jiné živočichy novelou zákona č. 77/2004 Sb.³ Definování pojmu zvířete absentovalo až do účinnosti nového Občanského zákoníku, proto je důležité výše zmíněné veřejnoprávní vymezení.

Definice volně žijícího živočicha je nejlépe vystižena v § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů – je volně žijícím živočichem: *“jedinec takového živočišného druhu, jehož populace se udržuje a nebo udržovala, v případě druhů v přírodě neznámých nebo vyhynulých, v přírodě samovolně, může jít o jedince chovaného v lidské péči anebo závislého na péči člověka.”* Pro volně žijícího živočicha zákon zavádí legislativní zkratku živočich.⁴

² PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*, 1. Vyd. Praha: Linde, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8 s. 30-32

³ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 311

⁴ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*, 1. Vyd. Praha: Linde, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8, s. 16-17

Zvěří v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, kdy v § 2 písm. b) se rozumí “obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů.”⁵

Hospodářská zvířata jsou definována veterinárním zákonem č. 166/1999 Sb., podle § 3 odst. 1 písm. c) jako “zvířata využívaná převážně k chovu, výkrmu, práci a jiným hospodářským účelům, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, běžci, králíci, kožešinová zvířata, zvěř ve farmovém chovu, ryby a jiní vodní živočichové a včely.”⁶

3.1.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Až donedávna nebylo v soukromoprávních normách vymezeno právní postavení zvířete, proto ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání (od 1. ledna 2013 se měnil na zákon č. 359/2012 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů) bylo natolik významné, když definovalo zvíře jako každého živého obratlovce, vyjma člověka, nikoliv však plod nebo embryo. Zvíře je zde vymezeno bez přihlídnutí, zda žije ve volné přírodě či v péči lidí. Jako hlavní pravidlo zákon stanovuje, že je zakázáno týrat zvířata,⁷ ale je stejně zakázána jakákoliv propagace týrání zvířat.⁸

Zákon rozpoznává několik kategorií zvířat, a to: zvířata volně žijící, toulavá zvířata, zvířata v lidské péči, hospodářská zvířata, zvířata v zájmovém chovu, zvířata handicapovaná, zvířata vyžadující zvláštní péči, opuštěná zvířata a pokusná zvířata.⁹ Důležitým pojmem v zákoně je také pojem chovatel. Chovatel je osoba, která za zvíře nese základní odpovědnost. Chovatelem je “každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatka, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení.”¹⁰ Takto vymezený pojem pro chovatele umožňuje postihovat konkrétní

⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 314

⁶ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 311

⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 2, odst. 1

⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 2, odst. 2

⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 3

¹⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 3, písm. w)

případy působení na zvíře, což v praxi znamená, že chovatel je každá osoba, která nakládá se zvířetem způsobem podle tohoto zákona a má tudíž povinnost o něj pečovat a zajišťovat příznivé podmínky pro život zvířete. Významný je i pojem utrpení, vzhledem k účelu zákona chránit zvíře před utrpením souvisejícím s týráním. Utrpení je vymezen jako *“stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt.”*¹¹

Popis a výčet jednání, která jsou považována za týrání jsou v § 4. Obecně týrání označuje jakoukoliv činnost, kdy člověk vědomě či nevědomě poškozují zdraví jeho zdraví (např. bití psa), neposkytuje mu potřebnou péči (např. pes zavřený v kleci bez potravy a péče), či psychicky nechá zvíře strádat (např. zbavení se navždy zvířete tak, že hledá zmateně svého pána). Ve zmíněném paragrafu je uveden taxativní výčet tak široce, aby v případě opominutí určitého způsobu týrání mohly být i další formy týrání postihnuty jako zakázané.¹²

3.1.3 Trestní zákoník

Zvíře je z pohledu trestního práva stále věcí. Pojem zvíře výslovně nedefinuje, odborná judikatura k trestnímu zákoníku odkazuje na zákon č. 246/1992 Sb., tedy že zvířetem je každý živý obratlovec odlišný od člověka, což znamená, že usmrcování či týrání bezobratlých živočichů (pavouk, motýl, měkkýš, korýš) je dle českého právního řádu nanejvýš přestupkem. Trestní zákoník obecně stanovuje, které jednání je trestné, jaké tresty a sankce lze za naplnění příslušné skutkové podstaty uložit. Jednotlivé trestné činy proti životnímu prostředí jsou blíže vymezeny v trestním zákoníku ve zvláštní hlavě VIII. Tato souvislost ukazuje, že objektem těchto trestních činů je zájem ochraňovat zvířata před týráním, ničením zdraví a ohrožováním na životě (§ 302 týrání zvířat), nedostatečnou péčí (§ 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti) či hájit práva myslivosti a rybářská práva (§ 304 pytláctví).¹³

V trestním zákoníku je co nejpřesnější výčet zakázaných jednání, kterých se člověk nesmí dopustit, jinak bude potrestán. V tomto zákoníku lze nalézt i specifické trestné činy jako například šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306).¹⁴

¹¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 3, písm. 1)

¹² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 4

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0

¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 306

Zvíře se v trestním zákoníku objevuje v několika různých pozicích: jako předmět majetkoprávních trestných činů, jako objekt zájmu ochrany zvířete a v jiné souvislosti u specifických trestných činů. Ve vztahu ke zvířatům se tedy trestní zákoník jeví jako velmi propracovaný právní předpis, který chrání zvířata před mnoha úrovněmi stupňů trestných činů.

3.2 Zvíře v soukromém právu

Zvíře bylo značnou řadu let soukromoprávními prameny považováno za věc a bylo s ním tak i nakládáno. S postavením zvířete jako věci v právním smyslu slova počítal i Všeobecný zákoník občanský.

Zákoník č. 40/1964 Sb. postavení zvířete blíže nijak neupravoval. Podle něj bylo zvíře považováno za věc movitou a vztahovala se na něj tedy úprava věcí movitých. Ačkoliv bylo zvíře považováno za věc movitou, nemohl nikdo se zvířetem nakládat libovolným způsobem, pokud by to bylo mimo meze zákona.¹⁵ Nakládání se živými zvířaty limitovaly normy veřejného práva, zejména zákon na ochranu zvířat proti týrání a další.¹⁶ Pokud to veřejnoprávní norma nezakazovala, zvíře mohlo být tedy předmětem všech soukromoprávních vztahů. Pouze některé dispozice se zvířetem byly omezené, jinak bylo možné se domáhat například náhrady škody podle ustanovení o věcech.¹⁷

Nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. po vzoru zahraničních právních úprav právní postavení zvířete vymezuje a navíc klade důraz na emoční pouto mezi člověkem a zvířetem. Tato nová úprava je tedy zlomová a je možné ji vnímat jako velký posun k ochraně zvířete a jeho potřeb.

3.2.1 Všeobecný zákoník občanský – časový exkurz

Všeobecný zákoník občanský (dále jako VZO) vydaný 1. června 1811 a účinností od 1. ledna 1812 pro území českých zemí, platil až do roku 1950. S pojmy jako zvíře, zvěř, dobytek, roj včel a obdobné výrazy sice pracoval, ale jako jiné soukromoprávní předpisy je až do účinnosti NOZ nedefinoval. Zvíře bylo podle Všeobecného zákoníku občanského podřazeno pod pojem věc v právním slova smyslu.¹⁸

¹⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 123

¹⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 420

¹⁸ Cs.wikisource.org. *Obecný zákoník občanský* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://cs.wikisource.org/wiki/Obecn%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_ob%C4%8Dansk%C3%BD

Například speciální ustanovení VZO v § 383 pojednávalo o úpravě nabývání zvířete jeho přivlastněním, které spočívalo v jeho volném chycení. V následujícím ustanovení v § 384 bylo ale stanoveno, že za určitých podmínek si původní vlastník své právo udrží a to pokud se jednalo o roj včel či krotká nebo zkrocená zvířata.¹⁹ Zde je vidět podobnost s právní úpravou v NOZ, kdy vlastníkům pozemku je zakázáno po zákonem stanovenou lhůtu si přivlastnit domácí či zkrocené zvíře.²⁰

Ačkoliv se NOZ Všeobecným zákoníkem občanským poměrně značně inspiroval, terminologie se v těchto zákonících různí a především lhůty pro udržení práva ke zvířeti se velmi liší.

3.2.2 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

V Občanském zákoníku č. 40 z roku 1964 (dále jako OZ) bylo pojímáno zvíře za věc v právním smyslu slova. V našem právním řádu nemělo samostatné právní postavení. Při nakládání se zvířetem se použilo ustanovení týkající se věci. Zvíře tedy mohlo být předmětem vlastnického práva a vlastník k němu mohl vykonávat řadu oprávnění. Vzhledem k tomu, že zvíře je živý tvor nadaný smysly, mohla být tato oprávnění významných způsobem korigována veřejnoprávní úpravou. Dalo by se říci, že zvíře bylo věcí se speciálním právním postavením.²¹

Zvíře dle OZ bylo předmětem vlastnictví, spoluvlastnictví, společného jmění manželů, mohlo se stát předmětem prodeje, darování, mohlo se vlastníkovi jako věc ztratit. Podle OZ, kdy bylo zvíře považováno za věc, mohlo být také zabaveno exekucí či vzato do zástavy. Podle NOZ je to naštěstí již nemyslitelné, pokud se zvíře řadí mezi zvířata v lidské péči, vyjma hospodářských zvířat nebo zvířat v zájmovém chovu. Jedná se tedy například o psa, kočku, papouška, respektive ta zvířata, která jsou emočně závislá na vlastníkovi a zabavení by způsobilo trauma a zbytečný stres.²²

Právní režim mrtvého zvířete v NOZ se nijak nemění a na jeho postavení se tedy vždy použije ustanovení o věcech.²³

¹⁹ Cs.wikisource.org. *Obecný zákoník občanský* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://cs.wikisource.org/wiki/Obecn%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_ob%C4%8Dansk%C3%BD

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník § 1047

²¹ BRABEC, S. *Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem*. [online] 2009. Právní rádce [cit. 2015-02-01] dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovanym-zviretem>

²² Equichannel.cz. *Ještě jednou nový Občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/jeste-jednou-novy-obcansky-zakonik>

²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 494

V případě nalezení ztraceného zvířete či opuštěného zvířete nastala oproti OZ změna. Pokud bylo nalezeno zvíře v době platnosti OZ, byl nálezce povinen nález vydat vlastníkovi, pokud byl znám, jinak nález odevzdat obci, na jejímž území nález nalezl. Nepřihlásil-li se vlastník do 6 měsíců od jeho vyhlášení, připadl nález do vlastnictví obce, tudíž obec byla povinna se o zvíře postarat. Podle NOZ se výrazně zkrátila lhůta pro možnost vrácení nálezu vlastníkovi.²⁴

Vzhledem k absenci samostatného právního postavení zvířete v OZ nelze porovnávat veškeré změny oproti NOZ, jelikož nové postavení v NOZ zvíře vymaňují z dlouhodobě zažitého postavení zvířete jako věci a řadí jej mezi tvora, cítícího bolest a utrpení, což mnoho právních skutečností, týkající se zvířete, v této souvislosti mění.

3.2.3. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Občanské právo má ve vztahu ke zvířatům několik významů. Za prvé většinou v právních předpisech stanovuje právní postavení zvířete a dále poskytuje právními nástroji určitou omezenou možnost ochrany zvířat. Může také stanovit zvláštními ustanoveními některá soukromoprávní pravidla ve vztahu vůči zvířatům v souvislosti s držbou, vlastnictvím, sousedskými vztahy. Po dlouhých letech příprav byl schválen v České republice a pod č. 89/2012 Sb. vyhlášen nový občanský zákoník s účinností od 1. 1. 2014.²⁵

Vzhledem k zásadní změně postavení zvířete v českém právním řádu bude nové postavení zvířete a s tím související skutečnosti detailně popsány v dalších kapitolách.

3.2.3.1 Postavení zvířete v NOZ

Nové postavení zvířete v Novém občanském zákoníku (dále jako NOZ) je zlomové a přináší řadu podstatných změn. Do této doby nebyl v OZ definován pojem zvíře, a proto bylo zvíře považováno za věc. NOZ tento pojem mění a to výrazně. V NOZ nalezneme zákonnou definici zvířete, kdy zákon v § 494 stanovuje: „*Živé zvíře má zvláštní význam a*

²⁴ Národniregistr.cz. *Nový Občanský zákoník přináší změny pro majitele psů*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.narodniregistr.cz/clanek/novy-obcansky-zakonik-prinasi-zmeny-pro-majitele-psu.htm>

²⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 390-391

*hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*²⁶

V první části výkladu je zřejmé, že přináší etické poselství, které formuluje žádoucí postoj společnosti ke zvířatům.²⁷ Zvláštní význam a hodnota zvířete nemusí být dána jen jeho obecnou cenou, ale bere se v potaz především emoční vztah mezi zvířetem a pánem, což se může například promítnout v náhradě škody při poranění zvířete. Toto ustanovení stanovuje, že živé zvíře není věcí a vyjadřuje, za jakých podmínek lze na něj aplikovat předpisy o movitých věcech. Podstatné také je, že se zvířetem v NOZ nemyslí pouze obratlovci, ale také bezobratlí, pokud jsou schopni cítit bolest nebo stres. Pojetí zvířete je tedy v NOZ širší než pojetí zvířete jako obratlovce ve veřejném právu.²⁸

V druhé části je patrné, že české soukromé právo upouští od zvířete jako věci v právním smyslu po vzoru dalších států jako například Rakouska, Německa a Švýcarska a to jako výsledek etického posunu chápání vztahu člověka a zvířete, jakožto bytosti cítící bolest a utrpení oproti neživým věcem. Záměrně se v ustanovení hovoří pouze o živém zvířeti. Naopak mrtvé zvíře či jeho části nadále zůstávají z právního hlediska věcmi a jsou samostatným předmětem právních vztahů.

Ačkoliv nová právní úprava v NOZ vyvyšuje zvířata nad věci v právním smyslu, nemohou být zvířata sama povinnými nebo oprávněnými subjekty domáhajících se práv. Zvíře se v nové právní úpravě vymanilo z dlouhodobě zasetého pojetí, kdy bylo řazeno do kategorie věcí v právním smyslu. Zůstávají tedy, pokud se stanou součástí právního vztahu, v pozici objektu tohoto vztahu, avšak ne jako věc v právním smyslu. Díky vyloučení zvířat z kategorie věcí můžeme připustit, že zvíře tvoří v rámci předmětů právních vztahů jakousi zvláštní právní kategorii. Pokud tedy budou použita ustanovení o věcech na živá zvířata, nesmí odporovat povaze zvířete jako živého tvora, což se odvíjí od konkrétní situace. Pokud lze usoudit, že zvířeti by to způsobilo bolest či utrpení, ustanovení občanského zákoníku o věcech nelze použít. V tomto bodě je hlavní odlišnost

²⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 494

²⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 392

²⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 392

oproti předchozí právní úpravě, kdy se na povahu zvířete jako živého tvora nebral žádný ohled.²⁹

3.2.3.2 Kategorizace zvířat v NOZ

Ve zmíněném soukromoprávním předpisu je zavedena nová kategorizace zvířat, jež nebere ohledy na současnou veřejnoprávní kategorizaci.³⁰

NOZ pro účely nabývání vlastnického práva rozeznává několik kategorií zvířat a s tím související režimy. Pro rozdělení zvířat do kategorií využívá NOZ především vlastnické právo, nikoliv veřejné právo.

Základní kategorií jsou divoká a domácí zvířata. Za divoká zvířata jsou považována ta zvířata, která nejsou domestikována. To znamená, že celý druh žije zcela nebo převážně ve volné přírodě, ačkoliv někteří jedinci mohou být zajati či zkroceni. Nejsou tedy předmětem vlastnického práva, nicméně pokud tomu nebrání jiné právní předpisy, mohou být přivlastněny. Avšak existence například klokaních farem nemění nic na skutečnosti, že klokan je stále dle NOZ divoké zvíře. Domácí zvířata jsou ta zvířata, která jsou vždy předmětem vlastnického práva jejich pána a která žijí běžně s lidmi nebo se převážně drží u člověka (například holub, kočka). Objektivní stanovení stupně domestikace, tedy kdy je zvíře zvířetem domácím, může být problematické, vzhledem k častým záchranným odchovům mláďat zvířat, kdy daný jedinec již není schopen přežít v přírodních podmínkách, je tedy po celý svůj život domestikován, ačkoliv se u člověka normálně nezdržuje.³¹

Pod divoká zvířata dále spadají zajatá a zkrocená zvířata. Zajatá zvířata jsou taková, kterým je ustavičně bráněno v útěku a jsou tedy chována v ohraničeném prostoru (medvěd v kleci, dančí farmy, divoká prasata v ohradě). Zkroceným zvířetem se stanou tehdy, kdy jim není bráněno v útěku, přesto se sami zdržují a na svého pána si natolik zvykla, že ztratila přirozený pud na návrat do přírody.³²

²⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 392-393

³⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 395

³¹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 396

³² MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 396

Divoká zvířata krocená či zajatá a domácí zvířata pak tvoří společně kategorii chovaných zvířat. Ta se dále rozlišují na zvířata v zájmovém chovu a hospodářská zvířata. Zvíře v zájmovém chovu se chová pro potěšení či jako společník, nikoliv pouze za účelem chovu. Naproti tomu hospodářská zvířata se chovají hlavně za účelem chovu, kdy se chovatel snaží dosáhnout co největšího hospodářského výsledku. Do zvláštní kategorie v NOZ patří dobytek. Ten tvoří podskupinu hospodářských zvířat a je tvořen sudokopytníky. Kuň proto například spadá pod hospodářská zvířata, nikoliv pod dobytek.³³

Dále rozlišujeme zvířata bez pána a zvířata s pánem a zvířata chovaná v zoologických zahradách. Zvíře bez pána je takové zvíře, ke kterému můžeme nabýt vlastnické právo přivlastněním (chycením jednotlivého zvířete). Především se jedná o všechna divoká zvířata, která nebyla zkrocena nebo zajata nebo se může jednat o jedince z kategorie domácích zvířat, pokud žije divoce v přírodě. Zvíře s pánem je takové zvíře, které není zvířetem bez pána, tedy má k němu určitý člověk vlastnické právo. Zvířata chovaná v zoologických zahradách budou vždy chovaná zvířata, která spadají do kategorie domácích či divokých zvířat.³⁴

3.2.3.3 Regulace zvířat

NOZ přináší změnu v oblasti omezení vlastnického práva. Nově se vlastník musí vyvarovat nejen vnikání chovaných zvířat, ale veškerých zvířat, ke kterým má vlastnické právo (§ 1013), což může být problém například u koček, pro které je neomezený pohyb přirozenou samozřejmostí. V § 1014, tedy následujícím ustanovení, ale výslovně přiznává vlastníkovu právo stíhat na cizím pozemku pouze chované zvíře nebo roj včel. Za chované zvíře je dle důvodové zprávy k NOZ kterékoliv, které má vlastník ve vlastnictví (domácí, divoké, zajaté, zkrocené).³⁵ Pokud se tedy vlastníkovu zaběhne zvíře, které není chované, i přes vlastnické právo jej nemůže pronásledovat.

3.2.3.4 Vlastnické právo ke zvířeti

Vlastnické právo a jeho nabytí ke zvířeti je upraveno v § 1045 a následujícím. Nabytí vlastnictví podle soukromoprávního pohledu je možné u zvířete, které je bez pána,

³³ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 396-397

³⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 396

³⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2, s. 227 a následující

tedy u divokých zvířat. NOZ vymezuje, které zvíře lze považovat za divoké, a ke kterému lze nabýt vlastnické právo. Zvíře považujeme za divoké podle ustanovení § 1046, dokud žije na svobodě.³⁶

U zvířete bez pána lze nabýt vlastnické právo v podstatě v jakémkoliv případě dle NOZ, je však nutné pohlížet na soukromoprávní ustanovení, ale také na normy veřejného práva, kde je dáno, že ne všechna zvířata bez vlastníka mohou být předmětem vlastnického práva. Jde především o volně žijící živočichy, kteří jsou z vlastnictví v českém právu vyloučeni. Živočich, který může být vlastněn, nežije ve volné přírodě a je ovládán člověkem.³⁷ Pouze za výjimečných okolností se volně žijící živočich může stát předmětem vlastnictví a to, pokud dojde k nabytí vlastnického práva v souladu se zákonem (zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zákon č.99/2004 Sb., o rybářství).³⁸ NOZ dále stanovuje v § 1049, že zvířata chovaná v zoologických zahradách, rybnících a podobných neveřejných zařízeních, budou vždy zvířata s pánem.³⁹

V NOZ je mimo jiné stanoveno, za jakých podmínek se držené zvíře stane zvířetem bez pána. Tato situace je rozdílná pro zvíře zajaté a zkrocené. Zajaté zvíře se stane zvířetem bez pána tehdy, „*jakmile získá svobodu a jeho vlastník je bez prodlení a soustavně nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout.*“⁴⁰ Pokud ale zvíře zajaté bude označeno takovým způsobem, že lze zjistit vlastníka, nepůjde o zvíře bez pána, ačkoliv bude na svobodě a nebude stíhané.⁴¹

V následujícím ustanovení § 1047 je upraveno pozbytí vlastnického práva ke zkrocenému zvířeti. Zkrocené zvíře se stává bez pána tehdy, kdy ho vlastník nestíhá a zvíře se ani samo k vlastníkovi nevrátí v přiměřené době. Přiměřenou dobou je dle ustanovení délka 6 týdnů. Pokud zvíře bez pána, původně zkrocené, je na soukromém pozemku, smí si jej vlastník pozemku přivlastnit jen, je-li nemožné zjistit vlastníka. Dá-li se vlastník zjistit a zvíře je označeno takovým způsobem, je vyloučeno nabytí vlastnického práva. Pokud je zvíře na veřejném statku, může si zvíře přivlastnit kdokoliv.⁴²

³⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1046

³⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 394

³⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 394

³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník §1049

⁴⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník §1046 odst. 2

⁴¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník §1046 odst. 2

⁴² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1047 odst. 1,2

Se ztrátou vlastnického práva souvisí opuštění zvířete v ustanovení § 1048. Opuštění zvířete znamená přetrhání pouta mezi vlastníkem a zvířetem ze strany vlastníka, kdy je zřejmé, že šlo o úmysl se zbavit zvířete nebo jej vyhnat.⁴³ V souvislosti s veřejnoprávní úpravou se u opuštění zvířete jedná o týrání dle zákona č. 246/1992 Sb. ustanovení § 4 a § 6. Je více než zřejmé, že v těchto případech o týrání skutečně jde, jelikož si zvíře dokáže utvořit velice pevné pouto k vlastníkovi, které je mnohdy násilně a bez jakéhokoliv zájmu zpřetrháno.⁴⁴

3.2.3.5 Nález zvířete

Podle dosavadního OZ při nálezů ztracené věci, tedy i zvířete, byl povinen nálezce zvíře odevzdat vlastníkovi, pokud byl znám, jinak bylo povinností zvíře odevzdat obci, na jejímž území se věc našla.⁴⁵

Na nalezené ztracené zvíře se vztahují ustanovení při nálezů věci movité, pokud nestanoví právní předpis jiný režim. Režim s úmyslem zlepšit postavení nálezce, ale i zvířete, stanovuje NOZ v § 1058 a následující. Nález zvířete musí být řádně vyhlášen. Hlavní podstatou této právní úpravy je zkrácení lhůt, která urychlují případný proces předání nalezeného zvířete novému vlastníkovi. Tato úprava je často kritizována právě z důvodu kratších lhůt, kdy se sice urychlí proces předání zvířete novému vlastníkovi, ale pro původního vlastníka může být tato lhůta příliš krátká na dohledání ztraceného zvířete, zvláště, bylo-li zvíře ohlášené na jiné obci než bylo nalezeno.

Pokud bylo nalezeno zvíře, nálezce zvíře ohledá a určí vlastníka, pokud nelze vlastníka jednoznačně určit, oznámí nález obci. Nálezce se o zvíře po dobu držení zvířete stará jako řádný hospodář.⁴⁶ V NOZ se zlepšuje pozice nálezce tím, že pokud má nálezce zájem si zvíře ponechat a tedy přivlastnit, nemusí jej hlásit obci. Pokud se tedy ke zvířeti ze zájmového chovu původní vlastník nepřihlásí, nabývá k němu nálezce automaticky vlastnické právo po uplynutí 2 měsíců od nalezení zvířete.⁴⁷ Otázkou ovšem zůstává, zda se má zlepšovat pozice nálezce anebo spíše vlastníka, vzhledem k tomu, že zvíře může být nalezeno několik desítek kilometrů od domova, je-li 2 měsíce dostatečně dlouhá doba zvíře

⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník §1048

⁴⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 4,6

⁴⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 135

⁴⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 1058 odst. 1,2

⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1059

nalézt. Také bohužel záleží na druhé straně, tedy nálezci, zda vyvine dostatečnou součinnost při hledání vlastníka zvířete.

V případě, že nálezce o zvíře nemá zájem, oznámí nález obci, na jejímž území zvíře nalezl. Obec v tomto případě svěří zvíře osobě provozující útulek pro zvířata. Dojde-li k této situaci, osoba se nestává vlastníkem, ačkoliv se musí o zvíře starat jako řádný hospodář. Po uplynutí 4 měsíců může tato osoba se zvířetem libovolně nakládat, jako například darovat, prodat či jiným způsobem převést vlastnické právo ke zvířeti.⁴⁸

3.2.3.6 Škoda způsobená zvířetem

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem má vlastník zvířete. Tato odpovědnost je v ustanovení § 2933 popsána velmi široce, tedy že nejen vlastník zvířete je odpovědný za škodu způsobenou zvířetem, ale i osoba, která měla zvíře pod dohledem či zvíře chová nebo jinak používá a to nerozdílně spolu s vlastníkem.⁴⁹ Výjimkou bude pouze „*slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osoby se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.*“⁵⁰ V těchto situacích tedy může být vlastník odpovědnosti zproštěn.

K této odpovědnosti za škodu je ale zřejmé, že pokud půjde o psa, kterého vlastník chová jako miláčka pro potěšení, bude rozdíl oproti například krávě, která slouží pro obživu. Tudiž pokud uteče vlastníkovu pes, kráva sousedovi a oba něco poničí, odpovědnost za škodu bude mít vlastník psa, jelikož vlastník krávy jako zdroje obživy se odpovědnosti zproští. Stejně tak, pokud půjde o slepeckého psa sloužícího pro zdravotně postižené. Je samozřejmé, že v určitých případech je potřeba dělat rozdíly, avšak ne vždy za škodu je odpovědný vlastník zvířete viz § 2935.⁵¹

Posledním ustanovením vztahující se k odpovědnosti za škodu zvířetem je ustanovení § 2935, kde „*odňala-li třetí osoba svémocně zvíře vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, nahradí třetí osoba škodu způsobenou zvířetem sama, prokáže-li vlastník nebo osoba, které vlastník zvíře svěřil, že odněti nemohly rozumně zabránit, jinak*

⁴⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1059

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2933

⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2934

⁵¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2935

*společně a nerozdílně s nimi.*⁵² Je logické, že nelze požadovat jakoukoliv náhradu po vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, v případě protiprávního odcizení.

NOZ tedy rozlišuje škodu způsobenou zvířetem a škodu způsobenou zvířetem sloužícím k povolání. V prvním případě jde tedy o jasnou odpovědnost za škodu bez možnosti poukázat na důvody, ve druhém případě může škůdce na svoji obranu uvést liberační důvody. Důvod je prostý, mnoho osob si pořizuje nebezpečná zvířata pro potěšení, ačkoliv mají minimální zkušenosti nebo znalosti a následky jsou nezdárka katastrofické. Tímto ustanovením se snaží zákonodárce vyvíjet tlak na osoby, jichž se toto ustanovení týká.⁵³

3.2.3.7 Náhrada při poranění zvířete

Zvíře je živým tvorem, proto se do pravidel o náhradě škody nově promítá i tento pohled. Při zranění zvířete se tedy nahradí veškeré vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zvířete, ačkoliv převyšují náklady na samotné zvíře. Náklady tedy mohou v mnoha případech převyšovat cenu zvířete, což se týká například psa nebo kočky z útulku či zvířete bez průkazu původu. To ale nemění nic na skutečnosti, že zvíře je zvíře ať má jakoukoliv hodnotu, protože pro svého vlastníka má hodnotu nevyčíslitelnou. Účelnými náklady se rozumí náklady, které by vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného. Pro každého vlastníka zvířete je toto ustanovení více než pozitivním bodem, kdy je plně zohledňován citový vztah ke zvířeti a nepohlíží se na něj jako na pouhou věc.⁵⁴

Ustanovení týkající se věcí v § 2969 odst. 1 se aplikují na škodu způsobenou na zvířeti, včetně náhrady škody za usmrcení zvířete, včetně ustanovení v § 2969 odst. 2, kdy v našem právním řádu zavádí tzv. cenu zvláštní obliby. K ceně zvláštní obliby důvodová zpráva říká, v jakých případech se uplatní, tedy kdy *nelze škodu nahradit peněžitým ekvivalentem odpovídajícím obvyklé ceně, protože náhradou na ničené nelze opatřit novou věc. Z toho důvodu je namístě, aby náhrada plnila vedle reparační funkce i funkci satisfakční (popřípadě penální).* Vzhledem k tomu se cena zvláštní obliby určí podobným postupem, jakým se určuje výše satisfakčních plnění za újmy ryze nemajetkové: *výši určí a zdůvodní poškozený, a nepřistoupí-li na ni škůdce, popřípadě nedosáhnou-li strany*

⁵² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2935

⁵³ BEZOUSKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. Vyd. Olomouc: Anag, 2014. 369 s. ISBN 978-80-7263-819-2, s. 75-80

⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2970

*narovnání, rozhodne o výši ceny zvláštní obliby soud.*⁵⁵ Právě z pohledu, že je zvíře jako společník s nevyčíslitelnou hodnotou, by mohl být tento institut často využíván. V praxi to bude znamenat posouzení skutečného vztahu ke zvířeti. Podstatné ovšem bude posouzení každého případu jednotlivě, protože pes jako jediný společník a přítel člověka bude tvořit jiné pouto se svým pánem než pes pouze hlídající dům, alespoň tedy minimálně ze strany pána. Avšak pokud bude skutečnost opravdu posuzována podle ustanovení týkajících se poranění zvířete, bude to velkým přínosem pro vlastníky zvířat.

3.2.3.8 Ostatní ustanovení dotýkající se zvířat

V této kapitole budou popsány ostatní ustanovení, kterých se dotýká změna postavení zvířete jako takového, případně ustanovení již uvedená výše, ale s uplatněním v jiné právní skutečnosti. V praxi bude při posuzování záležet na mnoha okolnostech, proto zde bude vymezena pouze základní část.

Exekuce zvířete

Zvíře již podle zákona není věc, ale živý a cítící tvor, proto ze zákona vyplývá, že jako takový tvor musí být respektován, musí být brán na zřetel vztah a emoční vazba mezi ním a majitelem. Dle Exekutorské komory České republiky je rozdíl mezi zvířetem v lidské péči, hospodářským zvířetem a zvířetem v zájmovém chovu. Zvíře v lidské péči zabaveno exekučně být nemůže (posuzuje se vzájemný vztah a emoční vazba), zatímco hospodářská a zájmová zvířata ano.⁵⁶

Koupě a prodej

V OZ byla upravena pod ustanoveními § 588 – § 627. Nyní je kupní smlouva definována v ustanoveních § 2079 - § 2188 z čehož je patrné, že v NOZ má úprava více možností výkladu, jak ošetřit kupní smlouvu, včetně ustanovení § 494 NOZ, který stanoví, že zvíře není věc. Dle NOZ lze smlouvu uzavřít jak písemně, tak ústně. Pokud tedy převezmete od chovatele psa, zaplatíte za něj, je smlouva uzavřena, ačkoliv nebylo nic sjednáno písemně. V těchto i jakýchkoliv jiných případech je proto vhodné uzavírat kupní

⁵⁵ Obczan.cz. *NOZ* [online]. 2013 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-ctvrta/hlava-iii/dil-1/oddil-3/pododdil-1?detail-item-8298-comments-item-1239-expanded=1&detail-item-8300-comments-item-1239-expanded=1&detail-item-8290-comments-item-1239-expanded=1&do=detail-item-8295-comments-item-1239-switchExpanded>

⁵⁶ Equichannel.cz. *Ještě jednou nový Občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/jeste-jednou-novy-obcansky-zakonik>

smlouvy písemnou formou. Jen díky písemné formě bude zachycena cena a jiná smluvní ujednání. Vzhledem k absenci speciálních ustanovení při koupi zvířete se použijí ustanovení o věci, ale jen do té míry, kdy nebudou odporovat povaze zvířete jako živého tvora. Při koupi se tedy mnoho věcí oproti OZ nemění. Avšak je doporučeno do kupní smlouvy uvést co nejvíce přesných detailů o daném zvířeti, aby se snadno dalo identifikovat, kupní cenu, zdravotní stav zvířete, k jakému účelu je zvíře určené, včetně záruční doby. Je velmi vhodné ujednat písemně smluvní pokuty v případě, že jedna ze smluvních stran nedodrží smluvní podmínky. Nově je také specifikováno, že náklady s odevzdáním věci nese prodávající, náklady na převzetí věci nese kupující.⁵⁷

Reklamacce a vrácení zvířete

Kupující podle ustanovení § 2013 nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou mohl poznat již při uzavření smlouvy. Pokud tedy prodáváný např. kůň zjevně kulhal, nelze se domáhat nároku z vad, že tento kůň kulhá. Podle ustanovení § 2014 kupující prohlédne věc co nejdříve po převzetí, protože případná vada musí být prodávajícímu oznámena včas. Tato skutečnost platí i tehdy, projevila se tzv. skrytá vada až dodatečně. Nároky z vad může soud přiznat, vyskytnou-li se nejpozději do dvou let od odevzdání věci. Není rozhodné, zda vada vznikla před koupí nebo až v průběhu záruky.⁵⁸ Avšak je podstatné, zda lze uplatnit dvouletou záruku, když mnoho zvířat se ani takového věku přirozeně nedožívá a jsou zde další specifika oproti neživým věcem, například závislost mezi zdravotním stavem zvířete a podmínkami, jež vytvoří nový chovatel. Z těchto důvodů je vhodné, aby záruční doba byla při prodeji sjednávána mezi prodávajícím a kupujícím smluvně, v závislosti na druhu zvířete.⁵⁹

Zvíře v nájemní smlouvě

Nově má nájemce *„právo chovat v bytě zvíře, nepůsobí-li pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu obtíže nepřiměřené poměrům v domě. Vyvolá-li chov zvířete potřebu zvýšených nákladů na údržbu společných částí domu, nahradí nájemce tyto*

⁵⁷ Equichannel.cz. *Nový Občanský zákoník a právní postavení zvířete* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/novy-obcansky-zakonik-a-pravni-postaveni-zvirete>

⁵⁸ Equichannel.cz. *Nový Občanský zákoník a právní postavení zvířete* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/novy-obcansky-zakonik-a-pravni-postaveni-zvirete>

⁵⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 395

náklady pronajímateli.“⁶⁰ Majitel bytu tedy nově nemůže zakázat zvíře nájemci v bytě. Přesto se doporučuje přímá domluva s majitelem a podmínky chovu zvířete v bytě uvést do smlouvy. V případě, že majitel bytu si nepřeje, aby nájemce měl zvíře v bytě, doporučuje se nájemní smlouvu neuzavírat.⁶¹

Zabavení zvířete veterinárním ošetřovatelem

Podle OZ, kdy zvíře mělo postavení věci, mohlo být zabaveno veterinárním ošetřovatelem, pokud majitel nezaplatil za ošetření zvířete. S účinností NOZ, který definuje zvíře jako živého a smysly nadaného tvora, by k této situaci nemělo docházet, vzhledem ke skutečnosti, že by tento skutek odporoval povaze zvířete jako živého tvora, který je emočně vázán na svého majitele a dlouhodobé odloučení by mohlo znamenat nevratné následky ve formě stresu a zhoršení jeho zdravotního stavu. Naopak by mohl majitel žalovat veterinární pracoviště za případné finanční či duševní újmy z důvodu neoprávněného zadržení, kdy je majitel ke zvířeti citově nebo pracovně vázán. Běžnou praxí by mělo být sepsání splátkového kalendáře, uznání dluhu mezi oběma stranami, požadování zálohy veterinárním ošetřovatelem za veterinární péči včetně možnosti odmítnout poskytnout veterinární péči, vyjma poskytnutí první pomoci.⁶² V dalším se nabízí možnost pojištění zvířete pro případ závažné operace, kdy je možné ji hradit právě z pojištění zvířete. Avšak záleží na podmínkách, kdy může být zvíře pojištěno (věk, pes s průkazem původu a jiné), které stanovuje daná pojišťovna.

⁶⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 2258

⁶¹ Epravo.cz. *Nájem bytu nebo domu v novém Občanském zákoníku* [online] 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/najem-bytu-nebo-domu-v-novem-obcanskem-zakoniku-92373.html>

⁶² Pesweb.cz. *Může veterinární lékař zabavit naše zvíře* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/cz/785.muze-veterinari-lekar-zadrzet-nase-zvire>

3.3 Zvíře v mezinárodním právu

Platná právní úprava ochrany a nakládání se zvířaty v lidské péči je obsažena v mezinárodních úmluvách.⁶³ Celosvětová úmluva, zaměřená na ochranu zvířat v rámci nakládání s nimi, ochranu zvířat proti týrání či zajištění dobrých životních podmínek zvířat, neexistuje. V Evropě jde o úmluvy čistě regionální, k nimž došlo v rámci Rady Evropy a jsou otevřeny k podpisu jejím členským státům a mezinárodním organizacím jako je EU. Další rovinu představují mnohostranné mezinárodní úmluvy globálního a regionálního charakteru, zaměřené na ochranu volně žijících druhů zvířat v původních přírodních stanovištích. V tomto případě se systém neomezuje pouze na Radu Evropy, je to často záležitost obecnějšího charakteru spadající pod organizace typu OSN či regionální organizace nevládního typu. Kodex práva je v tomto případě nejednotný, neboť právní úprava ochrany zvířat je zakotvena v mnoha desítkách mezinárodních úmluv. V této oblasti mezinárodní právo ovlivnilo právní úpravu jak v minulosti, tak současnosti v jednotlivých státech, včetně práva v EU.⁶⁴

3.3.1 Ochrana zvířete v mezinárodním právu

Snaha nevládních organizací vyvrcholila roku 1978 vyhlášením Všeobecné deklarace práv zvířat, jež byla přijata OSN mezi hlavní dokumenty UNESCO. Deklarace prohlásila dvě nevídané zásady a to, že zvíře není věc (zásada dereifikace) a zvířeti přísluší práva (zásada personifikace). VDPZ nemá charakter pramene mezinárodního práva, právní závaznost, má však morální význam. V jednotlivých ustanoveních chrání zvířecí důstojnost, vymezuje vztah člověka a zvířete a formuluje zvířecí práva.⁶⁵

Unikátní systém na ochranu zvířat chovaných člověkem představuje systém dohod v rámci Rady Evropy. Nejstarší Evropská dohoda o ochraně zvířat v mezinárodní přepravě z roku 1968 upravuje podmínky zacházení se zvířaty v mezinárodní přepravě, kdy musí být zajištěna jejich pohoda, zdraví, ochrana před nákazami a zajištění péče.⁶⁶

⁶³ STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin, *Člověk a zvíře v zajetí či v péči?* Praha: Vodnář, 2010. ISBN 978-80-87146-33-0, s. 12

⁶⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 153

⁶⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 154

⁶⁶ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 156

Evropská dohoda o ochraně zvířat z roku 1976 se vztahuje na ošetřování zvířat, ustájení a výživu především v moderních systémech intenzivních chovů.⁶⁷

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat z roku 1979 se snaží chránit jatečná zvířata před zbytečným utrpením při přehánění, znehybnění, omračování a porážení lichokopytníků, přežvýkavců, prasat, králíků a drůbeže. Jsou podrobně popsány podmínky od přivezení po porážku tak, aby se předešlo utrpení zvířat. Dohoda představuje mimo jiné i právní základ pro povolování rituálních porážek v rámci náboženství.⁶⁸

Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely přijata roku 1986 shrnuje, že má člověk mravní povinnost respektovat všechna zvířata a brát v úvahu, že mohou trpět a pamatovat si.⁶⁹

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu z roku 1987 stanovuje zásady držení zvířete jako společníka, kdy vytyčuje podmínky výcviku, chirurgických zákroků, provozování soutěží nebo podmínky při utrácení zvířete. V rámci Evropy je to zatím ojedinělý mezinárodní předpis upravující a zjednodušující podmínky ochrany a péče o zájmová zvířata.⁷⁰

Základem v mezinárodním právu na úseku ochrany biodiverzity je druhová ochrana. Předmětem druhové ochrany jsou živé organismy, neživé organismy, části těl a výrobků z nich. Cílem je zachovat živé organismy a ochránit jejich přirozený způsob života.⁷¹

CITES, úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy fauny a flóry, upravuje pravidla mezinárodního obchodu s těmito druhy.⁷²

Jednou z priorit Evropské unie je ochrana životního prostředí a současně ochrana živočichů, respektive zvířete. Významnou změnu pro ochranu zvířat přinesla roku 2009 Lisabonská smlouva, která v rámci udržitelného rozvoje má zájem na zlepšení životního prostředí v celé Evropě. Po Lisabonské smlouvě je Smlouva o fungování Evropské unie

⁶⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 157

⁶⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 158

⁶⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 158

⁷⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 159

⁷¹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 160

⁷² MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 162

základní smlouvou ochrany životního prostředí, kdy se jedná o ochranu zvířat zemědělské a rybářské politiky a společné politiky životního prostředí.⁷³

Nejvýznamnější právní předpisy a směrnice v EU v rámci ochrany zvířat:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1223/2009, o kosmetických přípravcích
- Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností
- Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování
- Směrnice č. 147/2009/ES, o ochraně volně žijících ptáků
- Směrnice č. 1999/22/ES, o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách
- Směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely⁷⁴

3.3.2 Postavení zvířete ve vybraných zahraničních právních úpravách

Postavení zvířete se v některých zahraničních zemích liší, avšak ne natolik výrazně jako tomu bylo ještě v nedávných dobách. Česká republika se značně inspirovala v zemích jako Německo, Švýcarsko a Rakousko, kde je na zvíře nahlíženo jako na živou bytost, nikoliv jako na věc. Postavení zvířete bude stručně vymezeno v zemích sousedících s Českou republikou a zemích, ze kterých NOZ čerpal.

Slovensko

Právní postavení zvířete ve slovenském právu přetrvává v pojetí zvířete jako věci, na rozdíl od většiny států EU. Neexistuje zde žádná právní úprava, kde je uznáno, že zvíře je bytost cítící bolest a utrpení a zaslouží si důstojnost jako živý tvor, jako je tomu díky

⁷³ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 168

⁷⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 173-181

NOZ i u nás nebo například v Německu či Švýcarsku. V případě volně žijících živočichů se jedná o předmět ve vlastnictví státu.⁷⁵

Německo

Na počátku 20. století existoval nejpřísnější zákon na ochranu zvířat v nacistickém Německu od roku 1933, kdy byl tento zákon vydán jako jediný svého druhu na světě. Nacistické zákony byly detailně propracovány a měly vysokou lékařskou a právní úroveň. Na zákon z roku 1933 navazovala celá řada dalších zákonů, ale v platnosti zůstává do roku 1977. V každém však byl kladen důraz, aby zvířata nepociťovala bolest během chovu, přepravy či porážky. Jako první na světě roku 1934 vydalo zákon na ochranu vlků.⁷⁶

NOZ se inspiroval především v německé právní úpravě, kde zvířata nejsou považována za věci a náleží jim ochrana podle zvláštních zákonů, ustanovení o věcech se použije jen přiměřeně. V případě trestního práva zvířata zůstávají věcmi, aby bylo možné je chránit jako předmět ochrany v rámci trestních činů. Současná německá právní úprava je tedy vybudována na etickém přístupu ke zvířatům. Účelem tohoto zákona je chránit zvířata jako samostatné živé bytosti, chránit jejich život a životní podmínky. V Německu zákon nerozlišuje mezi druhy jednotlivých zvířat, zda se jedná o divoce žijící zvířata a jiná či nikoliv, oproti právní úpravě v NOZ.⁷⁷

Švýcarsko

Oproti jiným státům jako Rakousko, Německo či Francie byla po dlouhou dobu až do konce 20. století zvířata podle švýcarského občanského zákoníku považována za věc. Od dubna roku 2003 se Švýcarsko zařadilo mezi státy, které zvíře nepovažují za věc. Pouze v případech, kdy neexistují příslušné předpisy, lze použít ustanovení vztahující se na věci. Zde je podobnost s legislativou České republiky či Německa. V některých případech dává občanský zákoník možnost soudu přiznat zvířeti samostatné postavení strany, vztahující se pouze na domestikovaná domácí zvířata (psi, kočky, koně). Švýcarská legislativa je považována za jednu z nejpropracovanějších v Evropě a jako jedna z mála

⁷⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 182-183

⁷⁶ BAUMAN, Zygmunt. *Modernita a holocaust*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, 2. vydání, ISBN: 978-80-7419-028-5

⁷⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 195

zemí má ochranu zvířat zakotvenou přímo v Ústavě včetně příslušných úřadů na kontrolu dodržování ustanovení.⁷⁸

Itálie

V roce 1849 po Anglii vznikla právní úprava ochrany zvířat v Itálii. V italském právním řádu mají zvířata stále postavení věcí, což vyplývá z občanského zákoníku, jenž rozděluje věci na movité a nemovité. Zvířata zde řadíme mezi „ostatní věci movité“ jako tomu bylo v našem právním řádu v OZ. Ačkoliv italský právní řád nevymezuje zvíře jako živého cítícího tvora, jako je tomu v našem právním řádu, tak zde nalezneme mnoho opatření na ochranu zvířat na celostátní úrovni, speciální republikové zákony a vládní nařízení, díky kterým je zvíře dostatečně chráněno. Významnou oporu na ochranu zvířete poskytuje trestní zákoník. Vzhledem k členství v EU je Itálie vázána i příslušnou unijní legislativou.⁷⁹

Rakousko

Podobně jako jiné evropské zákony vychází rakouský z etického přístupu ke zvířatům. Zvířata jsou podle rakouského práva cítící živé bytosti. Občanský zákoník stanovuje, že zvířata nejsou věcmi, ačkoliv s nimi může být právně nakládáno jako s věcmi, pokud zákon nestanoví jinak. Dosah ochrany je ale v rakouském právním řádu rozdělen na dvě úpravy. Zákaz týrání a usmrcování se vztahuje na všechny živočišné říše kromě člověka (tedy i bezobratlé), zbylá ustanovení se vztahují pouze na obratlovce a skupinu bezobratlých, u kterých byla prokázána citlivost na bolest. Oproti rakouské úpravě je právní úprava v NOZ a ustanovení dotýkající se zvířete poněkud širší, kdy se ustanovení vztahuje nejen na obratlovce, ale i bezobratlí, pokud cítí bolest. Rakouská monarchie zasadila ochranu zvířat do právní úpravy v roce 1855. Zákaz týrání zvířat je v rakouském právním řádu konstruován obdobným způsobem jako v našem právním řádu.⁸⁰

⁷⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 205

⁷⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 209, 210

⁸⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9, s. 221, 222

4. Postavení zvířete a veřejnost

Jak již bylo zmíněno, v historii byl člověk závislý na zvířeti jako zdroji potravy a pracovní síle. Dnes je mnoho zvířat naopak závislých na člověku, jelikož si člověk oblíbil zvíře jako přítele pro život. Mnohdy souznění člověka se zvířetem zničí nedbalost ze strany majitele, nezájem o životní potřeby zvířecího jedince či samotná povaha člověka určující negativní postoj ke zvířeti. Naše společnost těžce snáší pohled na týrané zvíře, na zbytečnou krutost, nezodpovědné chování a svévolné ubližování zvířatům. Dnes je s jistotou známo, že zvířata jsou schopna cítit bolest, trpět stresem, strachem a úzkostí.

U některých zvířat se projevují i pocity stesku a radosti. Proto je podstatná role veřejného práva, která zařizuje právní ochranu zvířat v rámci veřejného zájmu především zákonem na ochranu proti týrání a trestním zákoníkem a role soukromého práva, která upravuje obecně právní postavení zvířete v konkrétních vztazích člověka a zvířete v NOZ. I když jsou zvířata v mnoha vlastnostech a potřebách od člověka odlišná, je třeba si uvědomit, že povinností každého z nás v oblasti ochrany zvířat by mělo být zodpovědné a citlivé chování ke zvířeti.

Tato kapitola předkládá názory vzešlé z výsledků dotazníkového šetření, shrnuje přehledně názor dotazované veřejnosti na pojetí zvířete a jeho postavení v našem právním řádu v mnoha situacích souvisejících s člověkem, které se v některých případech značně změnilo nástupem nového občanského zákoníku a podává charakteristiku jednotlivých řešených témat.

4.1 Dotazníkové šetření

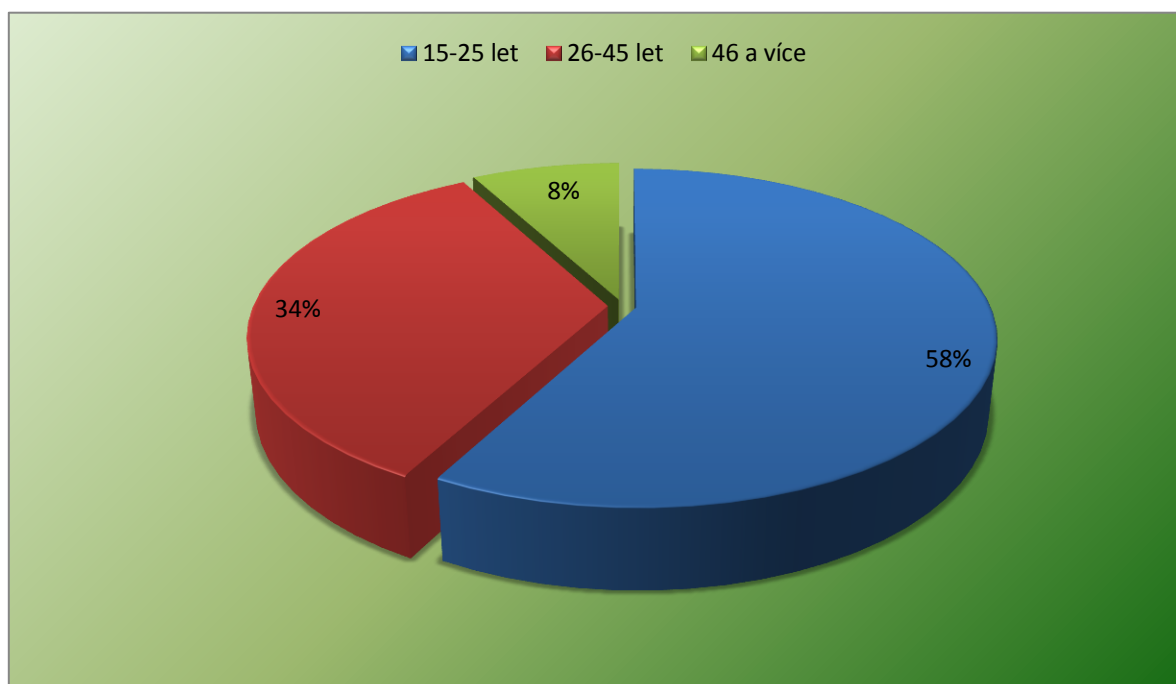
Cílem dotazníkové šetření bylo zjistit stupeň informovanosti tázané veřejnosti o novém postavení zvířete v naší právní úpravě, jak by řešila situace související se zvířetem a novou právní úpravou a jejich vztah ke zvířeti jako takovému.

K dotazníkovému šetření byl použit standardizovaný dotazník, který byl z časového hlediska relativně nenáročný. Samostatné šetření probíhalo metodou nahodilého výběru a respondentům byla zachována anonymita. Dotazníky byly rozmístěny na internetovém portálu www.vyplnto.cz a přístupny široké veřejnosti. Tento postup zajistil dostatečný počet respondentů a to celkem 189. V dotazníku bylo zvoleno celkem 13 otázek.

4.1.1. Výsledky dotazníkového šetření

K názorné prezentaci výsledků zjištěných v dotazníkovém šetření jsou použity koláčové grafy, pod nimiž jsou okomentované jednotlivé výsledky.

Graf č. 1: Věková kategorie respondentů

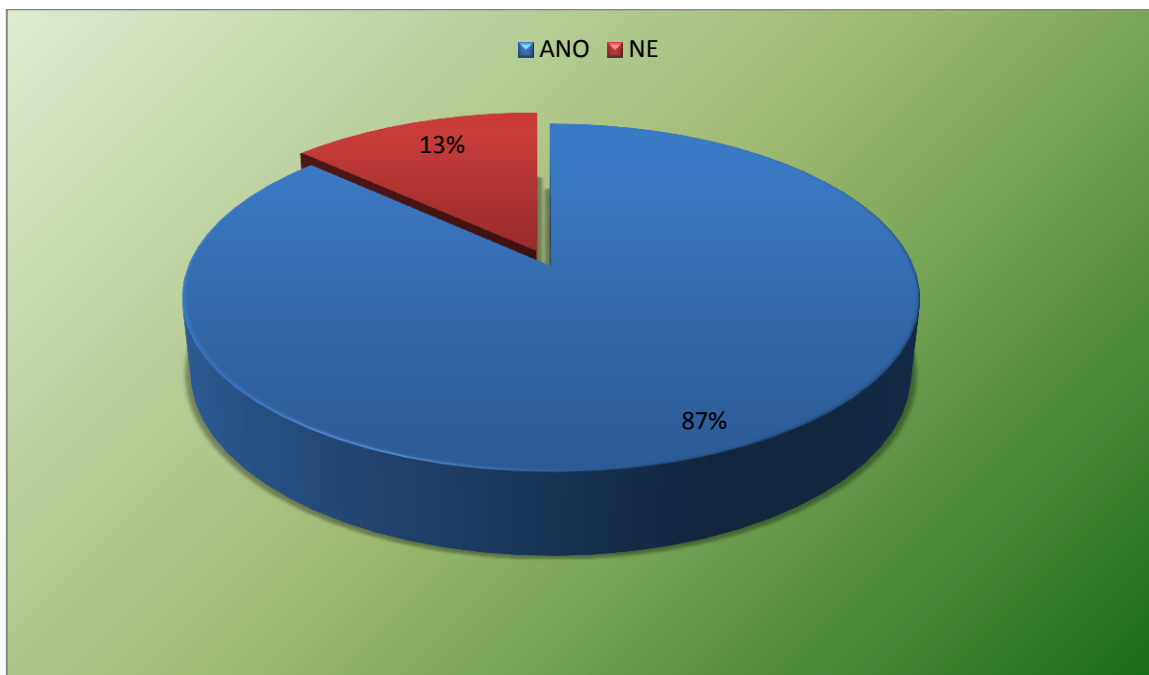

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸¹

Dotazník vyplnilo celkem 83 % žen a 17 % mužů, nejvíce zastoupenou věkovou skupinou byly osoby ve věku 15 až 25 let.

⁸¹ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 12

Graf č. 2: Máte nějaké zvíře?

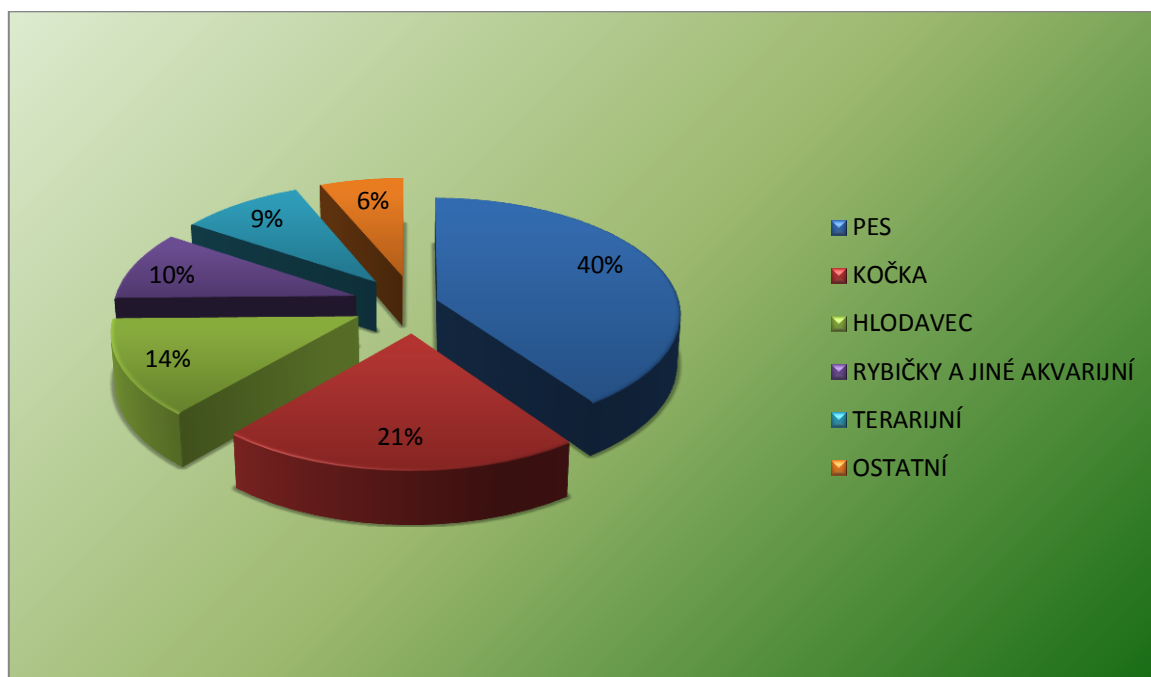
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸²

Téměř 90 % respondentů vypovědělo, že má zvíře. Z toho lze usoudit, že má veřejnost kladný vztah ke zvířatům obecně. V případě, že respondent zvíře nevlastnil, měl uvést důvod, proč tomu tak je. Nejvíce respondentů uvedlo jako důvod nedostatek času se zvířeti věnovat, srovnatelné množství respondentů uvedlo, že nechtějí zvíře do bytu a další část respondentů by zvíře omezovalo. Zbylým respondentům zvíře bylo zakázáno rodiči nebo mají alergii na zvíře v rodině.

Vzhledem k vysokému procentu vlastnění zvířete jsou tyto důvody chápány jako opodstatněné a pro zvíře spíše kladné. Zvíře při nedostatku péče strádá, pokud by se jednalo o zvíře, které má respondent bez souhlasu ostatních členů rodiny, pro zvíře to bude utrpení.

⁸² Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 1

Graf č. 3: A jaké?

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸³

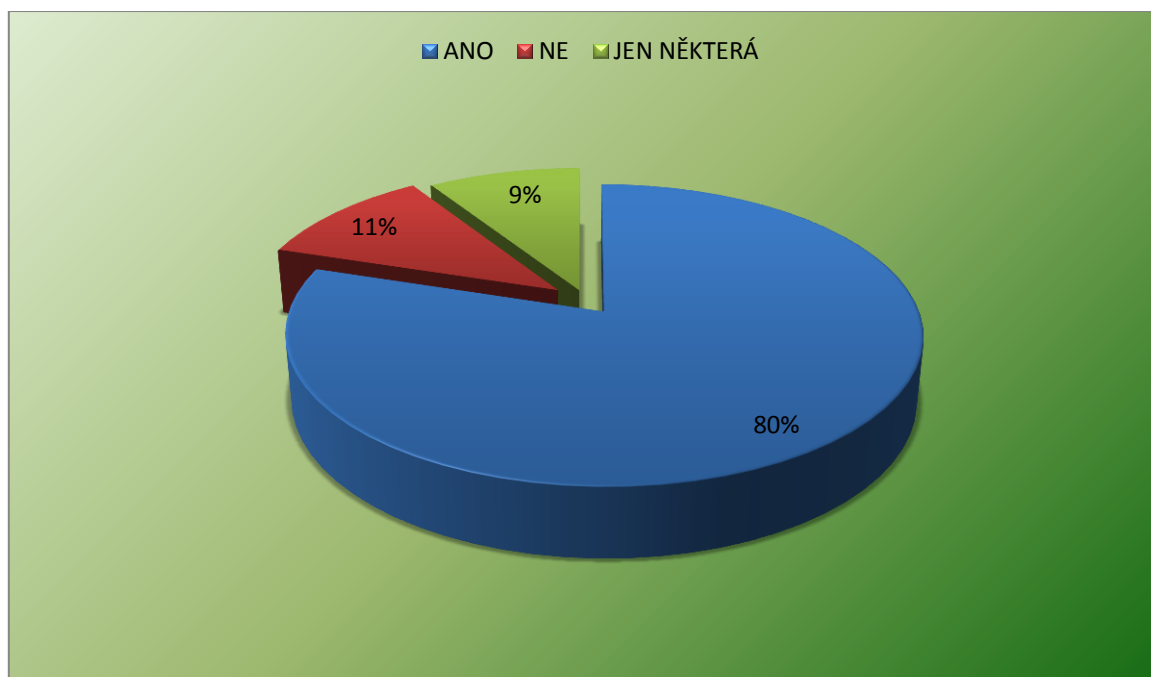
Z grafu je patrné, že 40 % respondentů vlastní psa a více jak 20 % respondentů vlastní kočku, hlodavce má 14 % respondentů, 10 % respondentů chová rybičky a jiná akvariijní zvířata, téměř srovnatelně respondentů chová terarijní zvířata z 9 % a zbylých 6 % vlastní např. koně, hospodářská zvířata a jiná.

Zde se potvrzuje nepsané pravidlo, že pes je nejlepší přítel člověka, protože psa vlastní téměř polovina tázaných respondentů. Bohužel přední příčky jsou obsazovány psem a kočkou často v případech, kdy se jedná o týrání zvířat či v situacích, se kterými se v běžném životě potkáme, například pes je pokousán jiným psem, majiteli uteče a způsobí dopravní nehodu, pokouše či zaútočí na dítě (člověka), sousedovi zničí plot při úprku za hárající fenkou, po městě se potulují opuštění psi a jiné. V případě psa jsou často problémy s tzv. bojovými plemeny, která jsou běžně osočována z agresivity a napadání jak svých majitelů, tak naprosto cizích lidí, často dětí. V těchto případech je ovšem viník především majitel, který psa nezvládá. Bohužel většinou tato situace má tragický konec a to zabití psa při záchraně člověka a těžké poškození oběti. Útok má za následek doživotní následky, v jiném případě končí smrtí napadeného. S kočkou se často setkáme v situaci, kdy nám cizí

⁸³ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 3

kocour chodí značkovat naši zahradu nebo kočka přinese domů kořata. V podmínkách, kdy žije kočka pouze v bytě, ostatní obyvatelé bytového domu zpravidla na rozdíl od štěkajícího psa, neruší a nevznikají problémy. Dalším častým, i když méně obvyklým, problémem je chov nebezpečných terarijních zvířat, kdy je had často nalezen ve stupačkách jiného bytu než majitele.

Graf č. 4: Považujete ho za právoplatného člena rodiny?

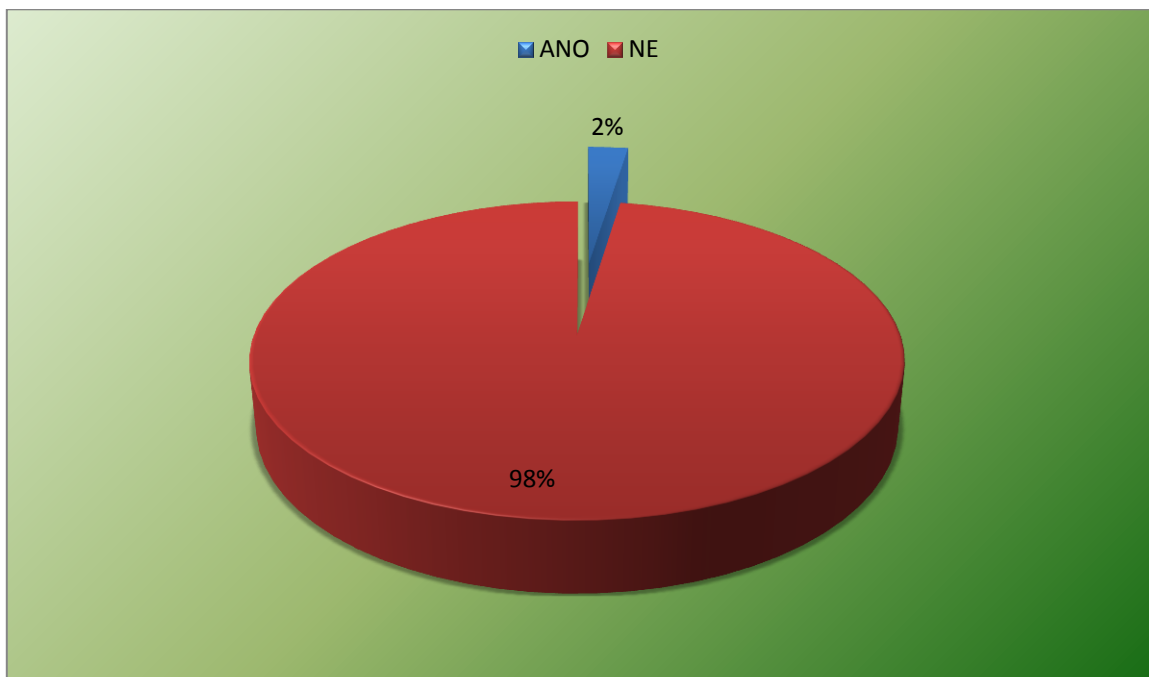

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁴

Přes 80 % respondentů považuje zvíře za právoplatného člena rodiny. Z toho je zřejmé, že zvíře staví na pozici téměř srovnatelnou s člověkem. V 11 % respondenti nepovažují zvíře za člena rodiny, což je především tím, že 6 % respondentů vlastní hospodářská a jiná zvířata, určená primárně k jiným účelům než k pomazlení a přátelství jako se psem, kočkou a jiným mazlíčkem. V 9 % respondenti uvedli, že za právoplatného člena rodiny považují jen některá zvířata, což je dá se říci pochopitelné, že na jinou úroveň staví např. psa a na jinou rybičky v akváriu. Zcela nepochybně bude rozdíl, pokud respondent vlastní psa, že ho bude brát jako člena rodiny či přítele a akvárium s jeho obyvateli především jako krásný doplněk bytu. Ačkoliv se tedy v obojím případě jedná o zvíře, citová vazba se u těchto zvířat bude lišit nejen z pohledu majitele.

⁸⁴ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 4

Graf č. 5: Považujete zvíře za věc?

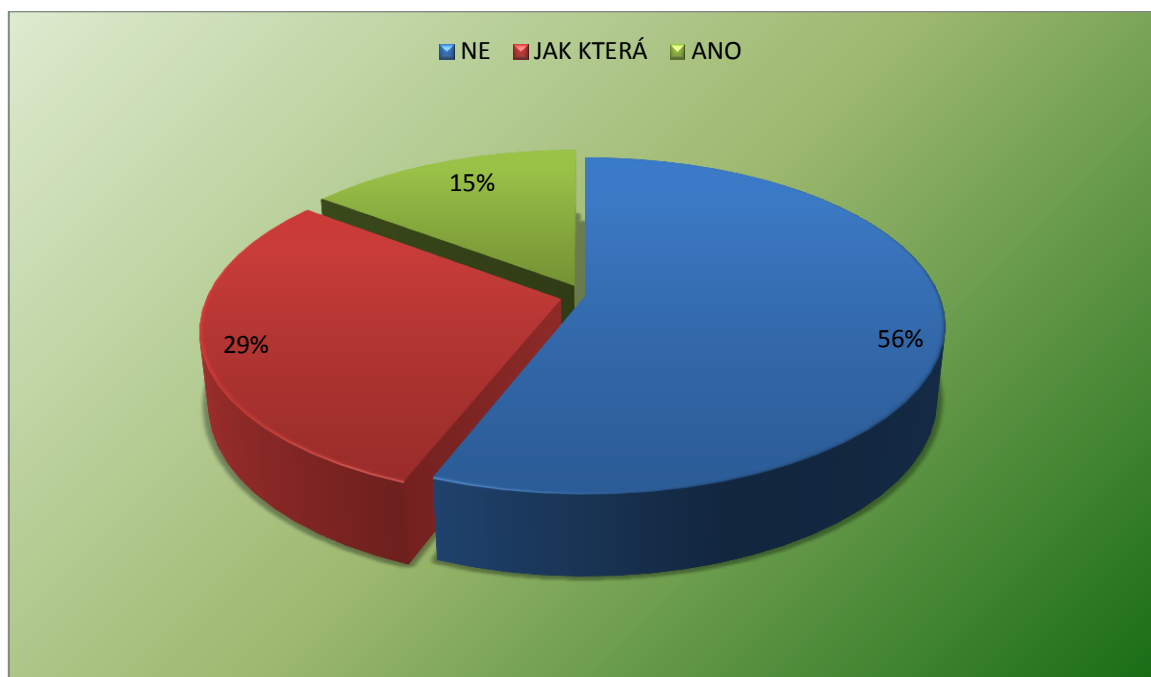
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁵

Zvíře za věc nepovažuje 98 % respondentů. Pouhé 2 % respondentů považuje zvíře stále za věc. Je zřejmé, že si převážná většina dotazované veřejnosti uvědomuje rozdíl mezi peněženkou, stolem a například psem. Až do platnosti NOZ ale bylo zvíře v platné právní úpravě považováno za věc v právním slova smyslu.

Nová právní úprava, kdy není zvíře považováno za věc, ale za živého tvora cítícího bolest a utrpení, je velmi příjemnou a více než vítanou změnou, která vyjadřuje současný kladný postoj ke zvířeti celé naší společnosti.

⁸⁵ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 5

Graf č. 6: Myslíte si, že lidé pocítují bolest a utrpení odlišně než zvířata?

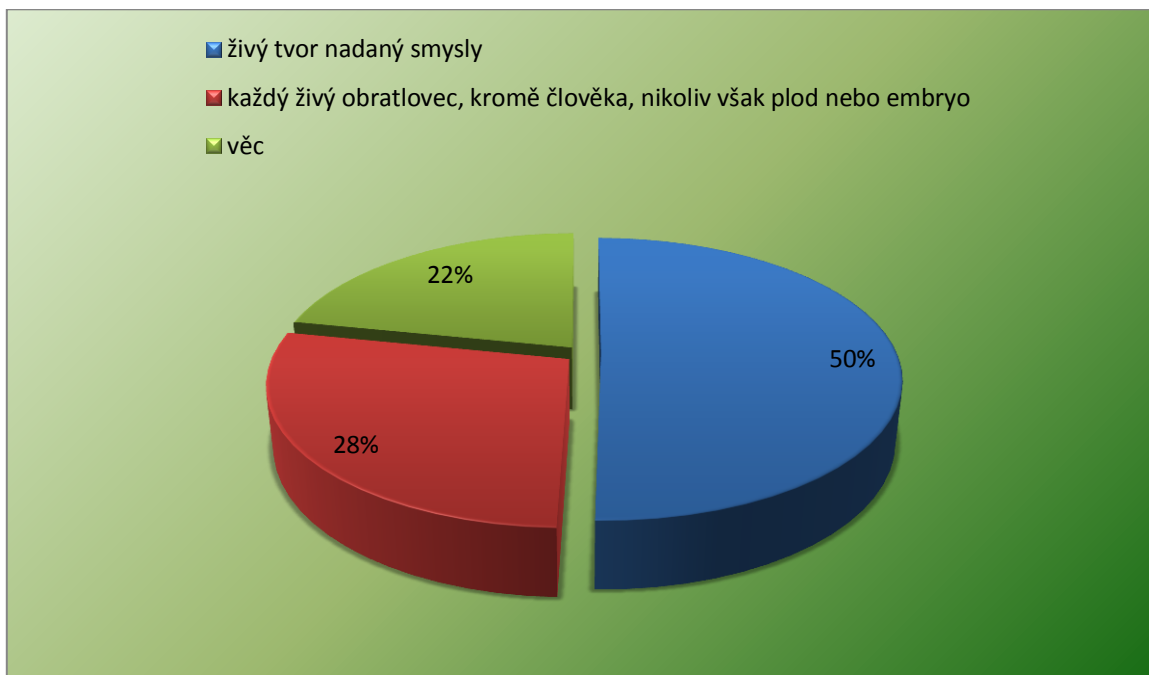
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁶

Z grafu je patrné, že 56 % respondentů si myslí, že zvířata pocítují bolest a utrpení stejně jako my lidé bez ohledu na druh zvířete. Téměř 30 % respondentů rozlišuje bolest u jednotlivých druhů zvířat. Z toho lze usuzovat, že bude rozdíl bolesti a utrpení například u mouchy a kočky, žijící výhradně doma. Ta bude na svého majitele natolik fixovaná, že jakákoliv změna (smrt pána, opuštění, týrání) bude mít na zvíře obrovské následky, s nimiž se kočka během života těžko vyrovná.

V případě, že je pes týrán, následky si nese celý život. Většina psů z útulků byla týrána a bylo jim ubližováno takovým způsobem, že si zvíře psychickou újmu bere sebou k novým majitelům, kteří se zvířetem musejí dlouho pracovat, aby se vrátila alespoň částečná důvěra k člověku, tedy novému majiteli. Někdy má zvíře i doživotní následky ve formě fyzické bolesti a deformace, avšak i v případě bezmezné lásky a péče od nového majitele, se rány na duši oproti na těle, nikdy nezahojí. Je důležité si uvědomit, že zvířeti nesmí být ubližováno psychicky nebo fyzicky, ať se jedná o jakékoliv zvíře, jelikož jsou to živé bytosti.

⁸⁶ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 7

Graf č. 7: Zvíře je podle nového Občanského zákoníku:

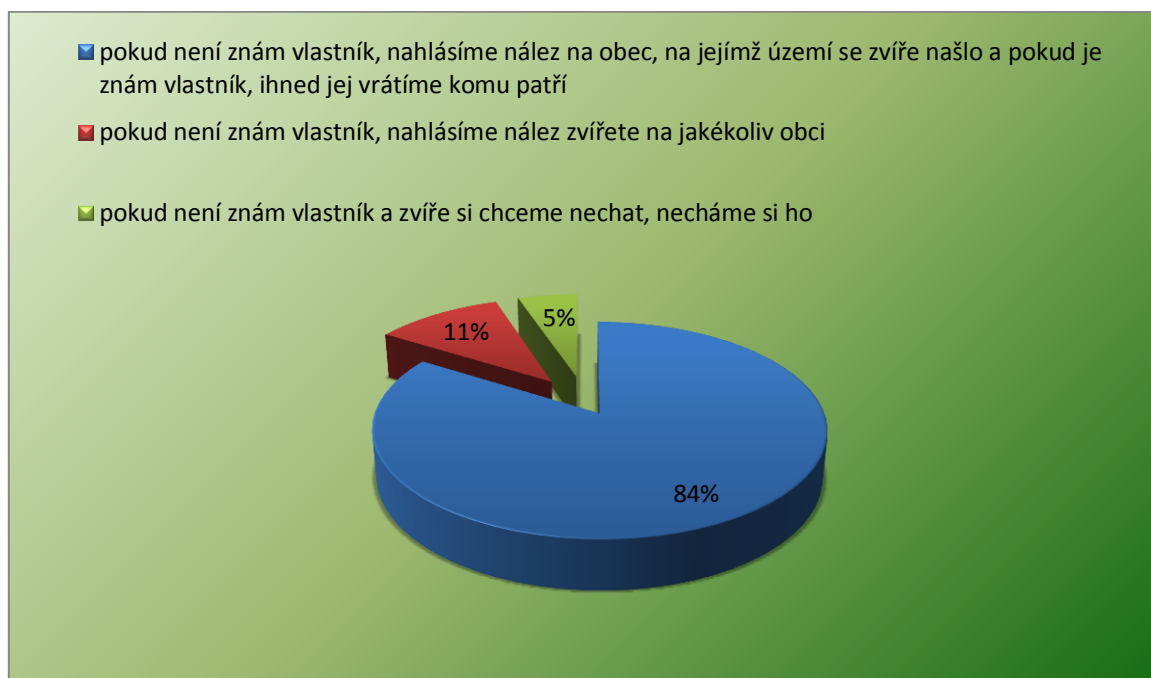
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁷

Správnou definici podle NOZ zodpovědělo 50 % respondentů, což znamená, že nové postavení zvířete je dáno do povědomí poloviny oslovených respondentů bez ohledu na věk nebo pohlaví. Z 28 % definovalo zvíře dle Zákona na ochranu proti týrání. Vzhledem k dlouho zažitému definování zvířete jako takového pouze ve veřejném právu je tento výsledek relativně uspokojivý.

Bohužel více jak 20 % respondentů považuje zvíře stále za věc a nemá ponětí o změně postavení zvířete v nové právní úpravě, což může být způsobeno nedostatečnou informovaností o právech a postavení zvířete, rozlišování zvířete podle druhu nebo v horším případě nezájmu člověka ke zvířeti, ačkoliv jej sám vlastní.

⁸⁷ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 6

Graf č. 8: Pokud nalezneme zvíře, které očividně mělo vlastníka nebo je opuštěné, tak:

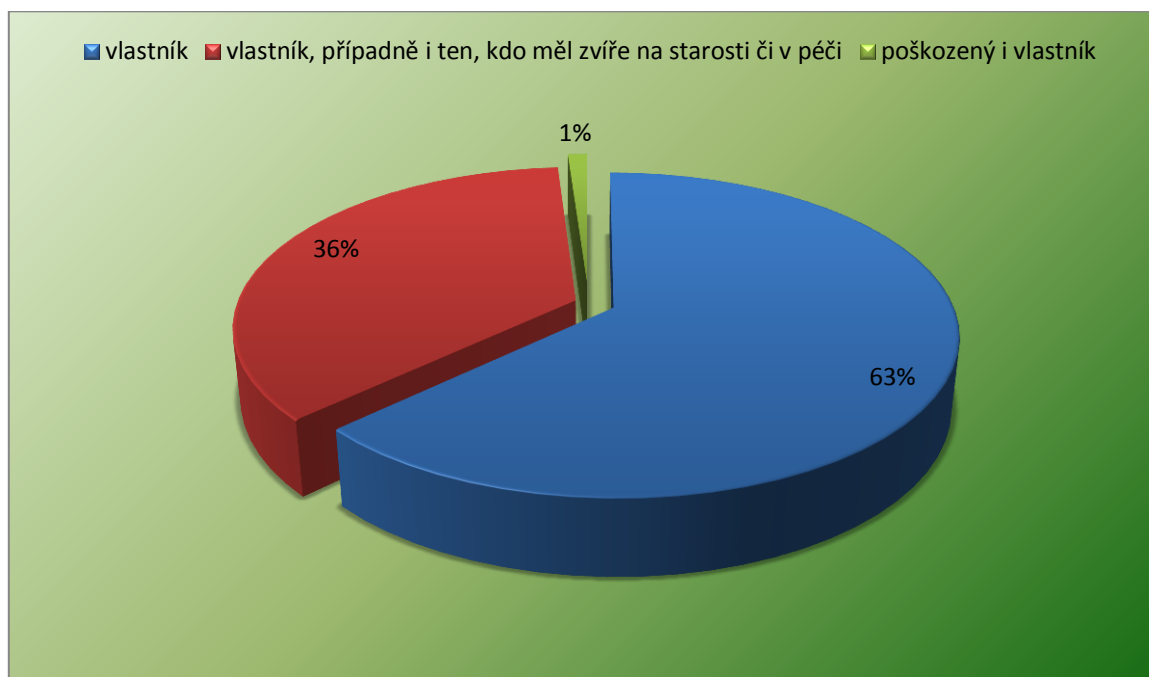
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁸

V případě nalezení zvířete, 84 % respondentů by se zachovalo správně, zvíře by vrátilo vlastníkovi, v případě, že by dokázali z ohledání zvířete určit pána a pokud by vlastník nebyl znám, nahlásili by nález na příslušnou obec, na jejímž území se zvíře našlo. V 11 % by respondenti nahlásili nález na jakékoliv obci, což by mohlo způsobit nemalé potíže v případě dohledání zvířete vlastníkem a vlastník by tak nemusel zvíře najít do dvou měsíců od vyhlášení nálezu. Zvíře tak přejde do vlastnictví nálezce, tedy nového vlastníka.

Ačkoliv se tato skutečnost týká pouze mála respondentů, je závažnější, že zvíře by si ponechalo 5 % respondentů, pokud by nebylo patrné, komu patří. V případě, že se ztratí pes a zaběhne se několik desítek kilometrů od domova, přijde o známku nebo není čipován, je velmi reálné, že původní vlastník zvíře už nikdy nemusí najít a získat jej zpět.

⁸⁸ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 10

Graf č. 9: Pokud zvíře způsobí škodu třetí osobě, hradí ji:

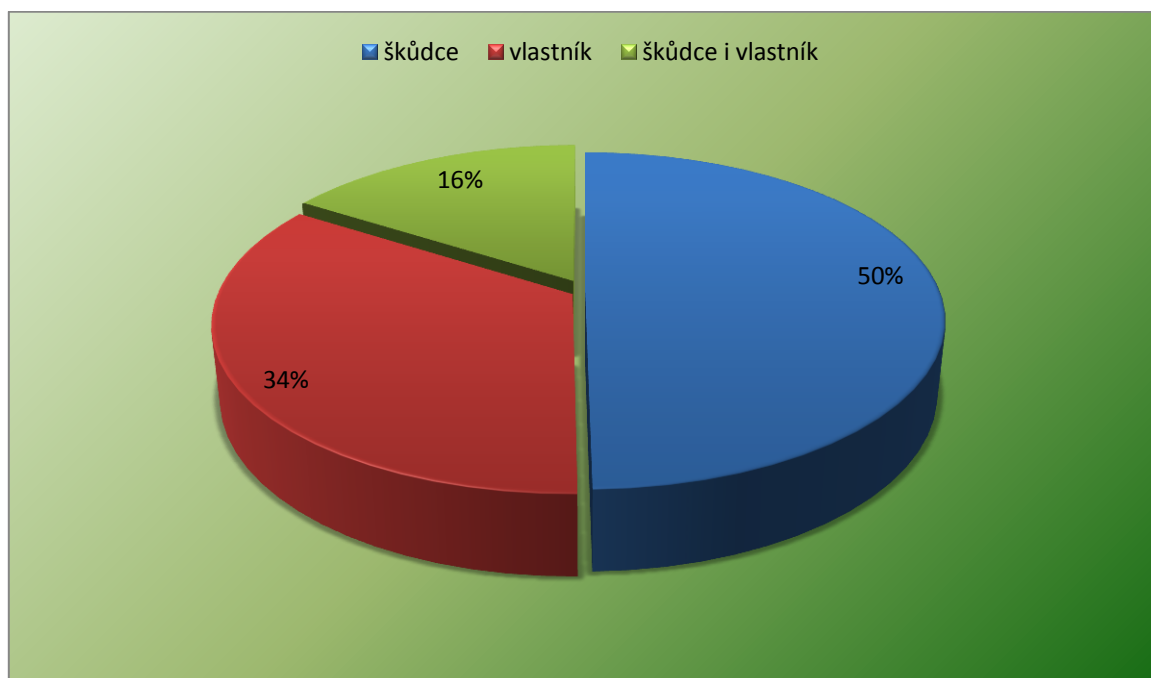
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁸⁹

Správně odpovědělo pouze 36 % respondentů, protože škodu hradí nejen vlastník, ale i ten, kdo měl zvíře v péči či na starost. Většina a to 63 % respondentů odpovědělo, že za zvíře platí škodu pouze vlastník. To by byl velmi kladný výsledek v případě, že by toto procento respondentů neponechalo své zvíře nikomu jinému v péči (například po dobu dovolené, pobyt v nemocnici). V těchto případech je odpověď respondentů ale více než nereálná, neboť veškerou vinu berou na sebe. Pouhé 1 % respondentů uvedlo, že škodu třetí osobě způsobenou zvířetem platí poškozený i vlastník.

Rozdíl bude, pokud zvíře vlastník chová pro potěšení, jako pomocník lidem se zdravotním postižením a pro obživu nebo zvíře slouží k povolání. V prvním případě je vlastník povinen škodu zaplatit, ve druhém případě a v případě zvířete sloužícího k povolání je možnost se odpovědnosti zprostit, pokud bude prokázána nezanedbaná pečlivost, případně liberační důvody.

⁸⁹ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 9

Graf č. 10: Kdo hradí veterinární ošetření poranění zvířete (např. psa srazí auto, cizí pes pokouše psa):

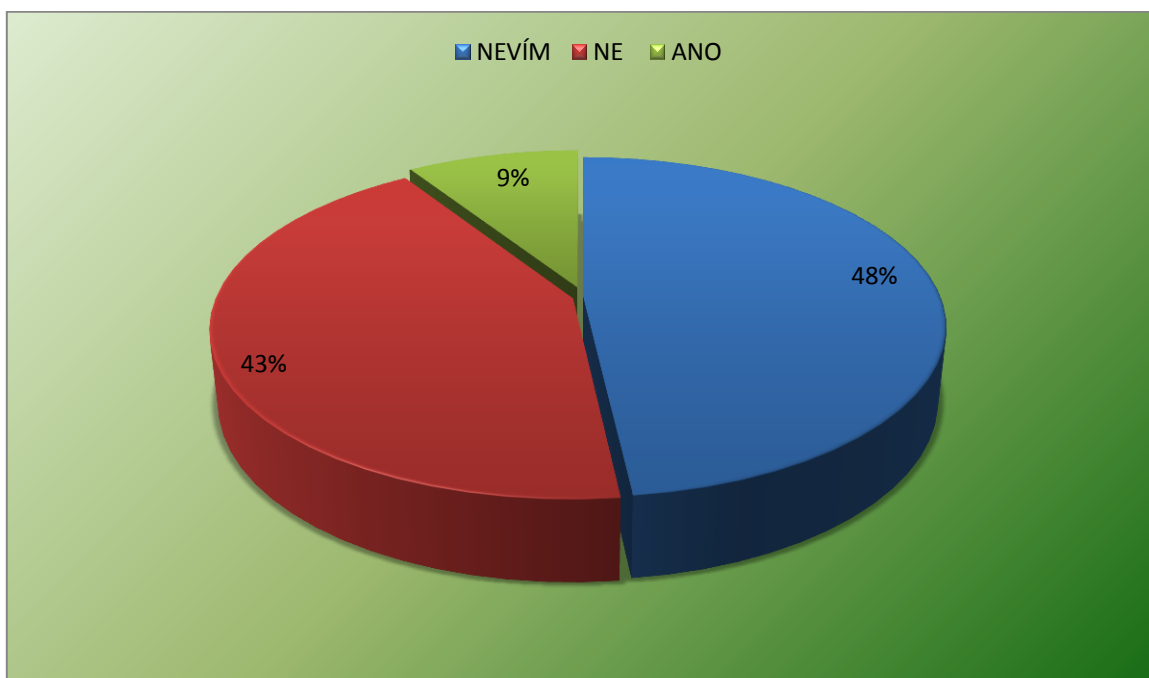

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁹⁰

Z grafu je patrné, že 50 % respondentů zodpovědělo otázku správně. Veterinární ošetření by měl uhradit škůdce do výše nákladů, které by vynaložil rozumný chovatel a to i v případě, jedná-li se o zvíře z útulku nebo zvíře bez průkazu původu. Poměrně značná část respondentů a to 34 %, by za zvíře hradila náklady sama. Důvod může být prostý, zvíře je pro majitele natolik důležitý člen rodiny, nemá chuť se dohadovat se škůdcem o náhradě vynaložených nákladů a raději na svůj účet zachrání zvíře, na kterém lpí a které ošetření akutně vyžaduje. Zbylých 16 % respondentů by náklady hradilo spolu se škůdcem. Je více než zřejmé, že tato skutečnost bude záviset především na škůdci a domluvě spolu s majitelem zvířete, také na vzniklé situaci, kdy může být poškozeno zvíře vlastníka, ale také škůdce, který situaci nemohl zabránit či situaci nezapříčinil a naopak.

⁹⁰ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 8

Graf č. 11: Může Vám veterinární ošetřovatel zabavit zvíře v případě neuhrazení péče za zvíře?

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování⁹¹

Téměř polovina respondentů (48 %) vypověděla, že neví, zda veterinární ošetřovatel zvíře může zabavit. Správně by neměl, vzhledem k tomu, že by tím mohlo trpět zvíře jako cítící bytost, jež lpí na svém pánovi. Ve 43 % respondenti odpověděli, že nemůže. Pouhých 9 % respondentů si myslí, že ano. Zde je patrné, že se se zabavením zvířete veterinárním ošetřovatelem nesetkalo přes 50 % respondentů.

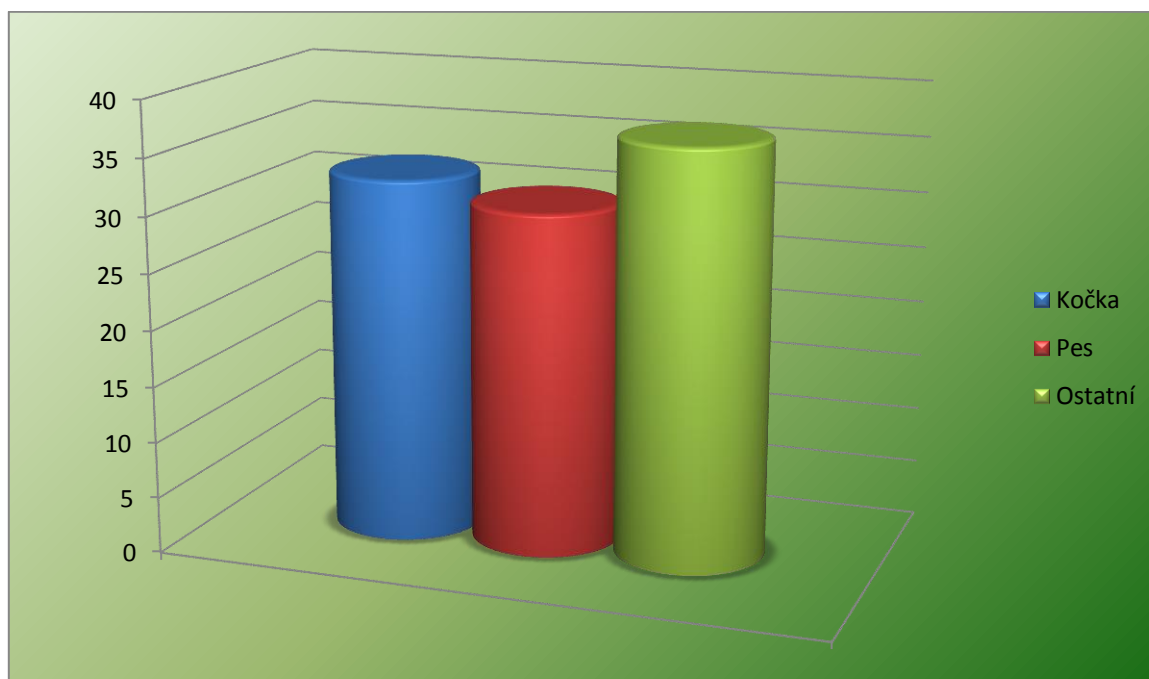
V případě, že majitel zvířete nemá na uhrazení ošetření zvířete, možno například u nákladných operací při záchraně života zvířete, je potřeba domluva s veterinárním lékařem na jiném způsobu úhrady za vynaloženou péči.

⁹¹ Vlastní dotazníkové šetření. Příloha 1, viz otázka č. 11

4.1.2. Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

V dotazníkovém šetření byli nezávisle osloveni respondenti různých věkových kategorií a pohlaví. Ze získaných odpovědí jasně vyplývá kladný vztah ke zvířeti, kdy 13 % respondentů zvíře nevlastní, 2 % oslovených považuje zvíře za věc a celých 85 % tázaných respondentů má doma nějakého zástupce ze zvířecí říše. Nejvíce zastoupenou skupinou v naší společnosti je pes 40 % a kočka 20 %. Situace psů a koček je velice podobná i v rámci celé EU. Odhadovaný počet domácích mazlíčků v EU se odhaduje na 197 milionů, z toho 60 milionů psů (30,50 %), 64 milionů koček (32,50 %) a 73 milionů ostatních mazlíčků (37 %). Tento stav odpovídá skutečnosti, která vyplynula z dotazníkového šetření, kde se na prvních příčkách umísťuje pes a kočka. V rámci EU má přednost kočka před psem o zhruba 2 % z celkového počtu domácích mazlíčků. Situace v rámci EU je znázorněna v následujícím grafu:

Graf č. 12: Situace domácích mazlíčků v EU

Zdroj: vlastní zpracování, čerpáno z www.ochranazvirat.cz⁹²

⁹² Vlastní zpracování, čerpáno z: <http://www.ochranazvirat.cz/817/czech/clanek/nova-zprava-o-situaci-psu-a-kocek-v-eu/>

Přes 80 % respondentů považuje zvíře za právoplatného člena rodiny, z čehož je zřejmé, že zvíře staví na pozici víceméně srovnatelnou s člověkem. V 11 % respondenti nepovažují zvíře za člena rodiny, což je především tím, že 6 % respondentů vlastní hospodářská a jiná zvířata, určená primárně k jiným účelům než je mazlení a přátelství se psem, kočkou nebo jiným mazlíčkem. V 9 % respondenti uvedli, že za právoplatného člena rodiny považují jen některá zvířata, což je pochopitelné, vezme-li se v úvahu, že na jinou pozici bude postavena kočka, pes a na druhé straně exotický druh žáby v paludáriu. Ta naopak bude vděčná za naprosto srovnatelné podmínky v přírodě a téměř žádný kontakt s člověkem, zatímco kočka a především pes bude v této situaci citově strádat. Dotázaní vybrali s jednoznačnou převahou 98 %, že zvíře za věc nepovažují, pouhé 2 % respondentů považuje zvíře za věc, což vypovídá, že veřejnost si uvědomuje rozdíl mezi hodinkami a psem, který netrpělivě několikrát denně vyčkává s napětím pána. Až do platnosti NOZ bylo zvíře považováno za věc, ačkoliv značná část veřejnosti byla proti. Zcela jistě je nová úprava, kdy není zvíře považováno za věc, velmi vítanou a příjemnou změnou, která vyjadřuje současný kladný postoj ke zvířeti celé naší společnosti. Více než 56 % dotazovaných si myslí, že zvířata pociťují bolest a utrpení stejně jako lidé bez ohledu na druh zvířete. Téměř 30 % respondentů rozlišuje bolest u jednotlivých druhů zvířat. Lze usuzovat, že bolest u hmyzu a kočky bude rozdílná, kdy kočka na svého majitele je fixovaná, především pokud žije pouze doma a se změnami se těžko vyrovnává. Správnou definici podle NOZ zodpovědělo 50 % respondentů, což znamená, že postavení zvířete je dáno do povědomí poloviny oslovených respondentů bez ohledu na věk nebo pohlaví. Z 28 % definovalo zvíře podle zažité definice veřejného práva a bohužel více jak 20 % respondentů považuje zvíře stále za věc a nemá ponětí o změně právního postavení zvířete. Což v případě, že se jedná výhradně o dotazované, vlastníci minimálně jedno zvíře, je zarážející. Pokud by bylo nalezeno zvíře, 84 % respondentů se zachová správně a zvíře vrátí vlastníkově, případně zvíře nahlásí na příslušnou obec. V 11 % respondenti nahlásí nález jakékoliv obci, což může způsobit nemalé potíže původního majitele při hledání zvířete v rámci dvou měsíců. Celkem 5 % respondentů by si zvíře nechalo v případě nalezení. V této i jiné situaci je bohužel na člověku, jak se zachová a zda má snahu najít majitele. V otázce škody zvířete třetí osobě odpovědělo správně 36 % dotazovaných, kdy škodu hradí nejen vlastník, ale i ten, kdo měl zvíře při škodě v péči. Většina, a to 63 % respondentů odpovědělo, že za zvíře platí škodu pouze vlastník. To lze brát kladně pouze

v případě, že žádný z respondentů nikdy nenechává zvíře v péči někoho jiného, například v době dovolené. Při škodě vzniklé na zvířeti odpovědělo 50 % respondentů správně. Veterinární ošetření by měl uhradit škůdce do výše nákladů, které by vynaložil rozumný chovatel a to i v případě, jedná-li se o zvíře z útulku nebo zvíře bez průkazu původu. Poměrně značná část a to 34 %, by za zvíře hradila náklady sama. Tato odpověď odráží postoj části dnešní společnosti, kdy zvíře je pro majitele natolik důležitý člen rodiny, že nemá chuť se dohadovat se škůdcem o náhradě vynaložených nákladů a raději na svůj účet zachrání zvíře, na kterém lpí a které ošetření akutně vyžaduje. Zbýlých 16 % respondentů by náklady hradilo spolu se škůdcem. Je více než zřejmé, že tato skutečnost závisí především na povaze škůdce a domluvě s majitelem a také na vzniklé situaci, kdy je poškozeno zvíře vlastníka, ale také škůdce, který situaci nemohl zabránit či situaci nezapříčinil a naopak. 48 % dotazovaných neví, zda jim veterinární ošetřovatel může zvíře zabavit. Také na tomto příkladu je vidět, že téměř polovina respondentů není obeznámena se změnami.

Je zřejmé, že praxe a právní skutečnost si občas odporuje, avšak je vhodné, pokud člověk vlastní zvíře, být plně informován právě o právním postavení zvířete a jeho povinnostech.

5. Závěr

Cílem teoretické části práce bylo stanovení poskytnout komplexní přehled nového právního postavení zvířete v České republice a popsat změny, ke kterým došlo díky nové úpravě občanského zákoníku platného od 1. 1. 2014.

Postupně při psaní práce bylo zjištěno, že pro právní postavení zvířete jako takového je úprava oproti nedostatkům ustanovení předešlého OZ a především absence samostatného právního postavení zvířete, velmi příznivá. Změnil se pojem zvířete v právním pojetí, kdy bylo po dlouhou dobu považováno zvíře za věc. V OZ, kdy věc byla přírodní fakt a právu nepřísluší ji definovat, oproti tomu NOZ věnuje zvířeti zvláštní ustanovení, rozšiřuje okruh živých tvorů, která se nově považují za zvířata a cítící bytosti, začleňuje definici věci do obecné části, včetně rozšíření na statky nehmotné povahy a tím nastává posun ochrany práv zvířete. Je to velmi kladný krok k tomu, aby se pro vymezení jednotlivých druhů nemusela použít úprava veřejnoprávní.

Pokud jde o vývoj právní úpravy zvířete, byl do této doby velmi pozvolný. Ustanovení NOZ, které se věnuje náhradě škody při poranění zvířete, je vítanou změnou oproti OZ. Díky novému ustanovení je možno dosáhnout pokrytí nákladů na vynaloženou péči o zraněné zvíře. Následná možnost požadování tzv. ceny zvláštní obliby je významným přínosem pro zvíře, neboť umožňuje adekvátní náhradu škody, kdy zohledňuje povahu a citové vazby zvířete s jeho majitelem. Pro ucelenou znalost právního postavení zvířete je nutné se seznámit s celou řadou předpisů v celém právním řádu včetně provázanosti práva soukromého a veřejného, to však nebylo zadáním této práce, proto byly popsány a rozebrány pouze podstatné části týkající se nové právní úpravy ohledně postavení zvířete.

Následně nás práce seznámila s postavením zvířete ve vybraných zahraničních zemích jako Slovensko, Rakousko, Německo, Švýcarsko či Itálie, kterými se značně inspiroval NOZ. V případě Itálie a Slovenska je zvíře v právním postavení stále věcí oproti většině zemí EU, což nic nemění na dostatečné ochraně zvířete, vzhledem k členství daných zemí k EU a vázaností na příslušnou legislativu. Je pozoruhodné, jakou provázanost jednotlivých států zajišťuje unikátní systém dohod v rámci Rady Evropy na ochranu zvířat. Díky prioritám Evropské unie je ochrana životního prostředí, respektive zvířete, na velmi vysoké úrovni a svědčí mimo jiné o mezinárodní snaze ochránit přírodu jako celek. Je zajímavým zjištěním, že porovnáním právní úpravy ochrany a změny

postavení zvířete díky vydání NOZ, se Česká republika jednoznačně řadí mezi vyspělé státy Evropy.

K naplnění praktické části bakalářské práce byl realizován dotazníkový průzkum, který měl za cíl zjistit postoj veřejnosti ke zvířeti a hloubku informovanosti ohledně nového právního postavení zvířete. Na základě výsledků z šetření lze konstatovat, že veřejnost má kladný vztah ke zvířeti, převážná část též zvíře vlastní a postavení zvířete v novém občanském zákoníku jako cítící a živé bytosti tuto skutečnost jen umocňuje. Avšak informovanost veřejnosti o změně právního postavení zvířete a s tím související situace i přes rozsáhlou mediální kampaň není dostatečná, obzvláště, kdy zvíře chová téměř 90 % respondentů. Dotazovaní ve 13 % zvíře nevlastní. Mezi hlavní důvody uvedli nedostatek času, prostoru a omezení zvířetem. Zmíněné důvody jsou chápány jako opodstatněné, jelikož zvíře nedostatkem péče, prostoru a času strádá a je pro zvíře tedy kladným rozhodnutím. V případě definice zvířete dle NOZ nemá více než 20 % respondentů ponětí o změně v legislativě. Tato skutečnost sama o sobě není problémem, ten nastane až v případě uskutečnění situace související s novou právní úpravou a jedinec v daném okamžiku zareaguje neadekvátně, případně v rozporu s právem. Pro lepší pochopení a znalost právní problematiky ohledně vlastnictví zvířete jakéhokoliv druhu by byla vhodná osvěta v podobě masové mediální prezentace v televizním vysílání, jelikož zvíře vlastní široká věková skupina a není možné zajistit dostatečnou osvětu pomocí vybraných webových stránek, na které musí být člověk upozorněn nebo musí chtít sám od sebe zjišťovat zmíněnou problematiku.

V rámci související legislativy, která je po bližším prozkoumání velice rozsáhlá, není nutné navrhnout změny. Zvíře má samostatné právní postavení a bere se na něj ohled již jako na živého tvora, vlastník má tedy mnoho výhod oproti dobám minulým, kdy může právo aplikovat jiným způsobem než pouze poškození věci a především se bere na vědomí citová vazba mezi zvířetem a člověkem. Avšak samostatné právní postavení zvířete nezaručí bezmocnému zvířeti spokojený život, jelikož trestní sazby za týrání zvířete jsou v České republice stále nízké a odnětí svobody na několik let hrozí pouze v případě, kdy je utýráno trýznivým způsobem větší množství zvířat. V ostatních případech soud uloží vlastníkovu jen podmínku, což v častých případech týrání pouze jedince zvířete, lze posuzovat jako značně nedostatečné. Právní postavení zvířete je velice diskutované téma,

nejdou s ním velké zkušenosti a až rozhodovací praxe soudů řešící spory ukáže na problémy a nedostatky nové právní úpravy zvířete.

V případě práv zvířat a člověka snad jednou v České republice nastane změna i v oblasti trestního práva tak značná, že společnost a příroda bude žít bez strachu z budoucnosti. V dnešním přetechizovaném světě zvíře možná připomíná kořeny a minulost, kdy člověk žil v těsném spojení s přírodou. Náš přístup ke zvířatům můžeme zařadit do oblasti společenských vztahů, kde je patrný rozpor mezi povědomím jaké by právo „mělo být“ a v praxi jaké „je“. Při řešení právních skutečností záleží na mnoha faktorech, avšak je na každém z nás, jak se k přírodě postavíme. Ve společnosti se postupně mění hodnoty a tím i postoj vnímání zvířete. Zcela jistě je samostatné postavení zvířete v našem právním řádu velikým milníkem a kladným odrazem naší společnosti co se týká ochrany zvířat.

6. Seznam použitých zdrojů

6.1 Knižní zdroje

BAUMAN, Zygmunt, *Modernita a holocaust*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 2. vyd., ISBN: 978-80-7419-028-5

BEZOUSKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014. 369 s. ISBN 978-80-7263-819-2

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0

MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 490 s. ISBN 978-80-200-2317-9

PRCHALOVÁ, Jana, *Právní ochrana zvířat*, Praha: Linde, 2009. ISBN: 978-80-7201-763-8

STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin, *Člověk a zvíře v zajetí či v péči?* Praha: Vodnář, 2010. ISBN: 978-80-87146-33-0

6.2 Právní předpisy

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění. Eagri.cz. *Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání* [online]. 2009 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1992-246-viceoblasti.html

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. Eagri.cz. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník* [online]. 2009 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/ostatni/Legislativa-ostatni_uplna-zneni_zakon-2009-40.html

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Zakonycr.cz. *Zákon č. 40/1964 Sb.* [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/040-1964-sb-obcansky-zakonik.html>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Novy-obcansky-zakonik.cz. *Nový občanský zákoník 2014* [online]. 2011 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/cely-text-zneni-online-ucinne-1-1-2014/>

6.3 Elektronické zdroje

BRABEC, S. *Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem.* [online] 2009. Právní rádce [cit. 2015-02-01] dostupné z: <http://pravnicradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovanym-zviretem>

Cs.wikisource.org. *Obecný zákoník občanský* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://cs.wikisource.org/wiki/Obecn%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_ob%C4%8Dan sk%C3%BD

Epravo.cz. *Nájem bytu nebo domu v novém Občanském zákoníku* [online] 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/najem-bytu-nebo-domu-v-novem-obcanskem-zakoniku-92373.html>

Equichannel.cz. *Ještě jednou nový Občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/jeste-jednou-novy-obcansky-zakonik>

Equichannel.cz. *Nový Občanský zákoník a právní postavení zvířete* [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/novy-obcansky-zakonik-a-pravni-postaveni-zvirete>

MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako objekt právních vztahů* [online]. 2010 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_%284342%29.pdf

Národniregistr.cz. *Nový Občanský zákoník přináší změny pro majitele psů.* [online]. 2013 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.narodniregistr.cz/clanek/novy-obcansky-zakonik-prinasi-zmeny-pro-majitele-psu.htm>

Novy-obcansky-zakonik.cz. *Nový občanský zákoník 2014* [online]. 2011 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/cely-text-zneni-online-ucinne-1-1-2014/>

Obczan.cz. *NOZ* [online]. 2013 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-ctvrta/hlava-iii/dil-1/oddil-3/pododdil-1?detail-item-8298-comments-item-1239-expanded=1&detail-item-8300-comments-item-1239-expanded=1&detail-item-8290-comments-item-1239-expanded=1&do=detail-item-8295-comments-item-1239-switchExpanded>

Ochranazvirat.cz. *Nová zpráva o situaci psů a koček v EU* [online]. 2010 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/817/czech/clanek/nova-zprava-o-situaci-psu-a-kocek-v-eu/>

Pesweb.cz. *Může veterinární lékař zabavit naše zvíře* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/cz/785.muze-veterinarni-lekar-zadrzet-nase-zvire>

6.4 Ostatní zdroje

Vlastní dotazníkové šetření

6.5 Seznam grafů

Graf č. 1: Věková kategorie respondentů	38
Graf č. 2: Máte nějaké zvíře?	39
Graf č. 3: A jaké?	40
Graf č. 4: Považujete ho za právoplatného člena rodiny?	41
Graf č. 5: Považujete zvíře za věc?	42
Graf č. 6: Myslíte si, že lidé pociťují bolest a utrpení odlišně než zvířata?	43
Graf č. 7: Zvíře je podle nového Občanského zákoníku:	44
Graf č. 8: Pokud nalezneme zvíře, které očividně mělo vlastníka nebo je opuštěné, tak:	45
Graf č. 9: Pokud zvíře způsobí škodu třetí osobě, hradí ji:	46
Graf č. 10: Kdo hradí veterinární ošetření poranění zvířete	47
Graf č. 11: Může Vám veterinární ošetřovatel zabavit zvíře v případě neuhrazení péče za zvíře?	48
Graf č. 12: Situace domácích mazlíčků v EU	49

7. Přílohy

Dotazník⁹³

1) Máte nějaké zvíře?

- ANO
- NE

2) Uveďte krátký důvod, proč nevlastníte zvíře:

Respondent měl krátce odpovědět

3) A jaké?

- PES
- KOČKA
- HLODAVEC
- RYBIČKY A JINÉ AKVARIJNÍ
- TERARIJNÍ
- OSTATNÍ

4) Považujete ho za právoplatného člena rodiny?

- ANO
- NE,
- JEN NĚKTERÉ

5) Považujete zvíře za věc?

- ANO
- NE

6) Zvíře je podle nového občanského zákoníku:

- Každý živý tvor kromě člověka
- Živý tvor nadaný smysly
- Každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo
- Vše

7) Myslíte si, že lidé pociťují bolest a utrpení odlišně než zvířata?

- ANO
- NE
- JAK KTERÁ

⁹³ Vlastní dotazníkové šetření

8) Kdo hradí poranění zvířete (např. psa srazí auto, jiný pes pokouše psa):

- Škůdce
- Vlastník
- oba

9) Pokud zvíře způsobí škodu, hradí ji:

- Vlastník
- Vlastník, případně i ten, kdo měl zvíře na starosti či v péči
- Poškozený i vlastník

10) Pokud nalezneme zvíře:

- Pokud není znám vlastník, nahlásíme nález na obec, na jejímž území se zvíře našlo
- Pokud je znám vlastník, ihned ho vrátíme vlastníkovi
- Pokud není znám vlastník, nahlásíme nález zvířete na jakékoli obci
- Pokud není znám vlastník a zvíře si chceme nechat, necháme si ho

11) Může Vám veterinář zabavit zvíře v případě neuhrazení péče?

- ANO
- NE
- DOUFÁM, ŽE NE

12) Kolik je Vám let?

- 15-25
- 26-45
- 46 a více

13) Jste:

- Žena
- Muž